

Informatiedossier

*Vlaamse Werkbaarheidsmonitor loontrekkenden 2007.
Indicatoren voor de kwaliteit van de arbeid op de
Vlaamse arbeidsmarkt,
evolutie 2004-2007*

*Ria Bourdeaud'hui
Stephan Vanderhaeghe*

*Een onderzoek van de
Sociaal-Economische Raad van Vlaanderen - STV-Innovatie & Arbeid
met steun van de Vlaamse Minister van Werk, Onderwijs en Vorming*

*en het Europees Sociaal Fonds
ESF: bijdragen tot de ontwikkeling van de werkgelegenheid door het
bevorderen van inzetbaarheid, ondernemerschap, aanpasbaarheid en
gelijke kansen, en door te investeren in menselijke hulpbronnen*

Informatiedossier

Vlaamse Werkbaarheidsmonitor loontrekkenden 2007

*Indicatoren voor de kwaliteit van de arbeid op de Vlaamse arbeidsmarkt,
evolutie 2004-2007*

Met dank aan:

Het Europees Sociaal Fonds voor de cofinanciering van het onderzoeksproject, alle collega's van de SERV / STV-Innovatie & Arbeid die aan het project meegewerkt hebben.

Bij gebruik van gegevens en informatie uit deze publicatie wordt een correcte bronvermelding op prijs gesteld.

Brussel, SERV - STV Innovatie & Arbeid, 2007
WD 5147/198

Inhoud

De globale context van de Vlaamse werkbaarheidsmonitor	5
1. Waaronne een monitor voor kwaliteit van de arbeid?	5
2. Wat wordt gemeten met de werkbaarheidsmonitor?	5
3. Hoe wordt in de werkbaarheidsmonitor de kwaliteit van de arbeid gemeten?	6
4. Wat kan je doen met de resultaten van de WBM?	6
5. Bestaan in andere landen ook dergelijke monitors?	7
Inleiding	9
Hoofdstuk 1 : Indicatoren voor de Vlaamse werkbaarheidsmonitor ..	11
1. Conceptualisering van de werkbaarheidsindicatoren	11
2. Meettechniek	13
3. Grenswaarden en kengetallen voor de Vlaamse werkbaarheidsmonitor	14
Hoofdstuk 2 : Onderzoekspopulatie, survey-ontwerp, steekproef en representativiteit van de onderzoeksresultaten	19
1. Onderzoekspopulatie en survey-ontwerp	19
2. Organisatie van de enquête	20
3. Respons, kwaliteit van de respons en controle van de gerealiseerde steekproef	21
4. Conclusies voor de representativiteit van de werkbaarheidsmonitor 2007	23
Hoofdstuk 3 : Werkbaar werk in Vlaanderen 2004-2007	25
1. Werkbaarheidsindicatoren voor de Vlaamse arbeidsmarkt 2004 - 2007	25
2. Risico-indicatoren voor de Vlaamse arbeidsmarkt 2004-2007	29
Hoofdstuk 4 : Werkbaarheidsverschillen voor diverse deelpopulaties op de Vlaamse arbeidsmarkt 2004-2007	33
1. Overzicht en leeswijzer	33
2. Psychische vermoeidheid bij deelpopulaties, Vlaamse arbeidsmarkt 2004-2007	36
3. Welbevinden in het werk bij deelpopulaties, Vlaamse arbeidsmarkt 2004-2007	38
4. Leermogelijkheden bij deelpopulaties, Vlaamse arbeidsmarkt 2004-2007	40
5. Werk-privé-balans bij deelpopulaties, Vlaamse arbeidsmarkt 2004-2007	43
6. Werkdruk bij deelpopulaties, Vlaamse arbeidsmarkt 2004-2007	45
7. Emotionele belasting bij deelpopulaties, Vlaamse arbeidsmarkt 2004-2007	47
8. Taakvariatie bij deelpopulaties, Vlaamse arbeidsmarkt 2004-2007	49
9. Autonomie bij deelpopulaties, Vlaamse arbeidsmarkt 2004-2007	51

10.	Ondersteuning leiding bij deelpopulaties, Vlaamse arbeidsmarkt 2004-2007	53
11.	Arbeidsomstandigheden bij deelpopulaties, Vlaamse arbeidsmarkt 2004-2007 ...	55
12.	Werkbaarheidsgraad bij deelpopulaties, Vlaamse arbeidsmarkt 2004-2007.....	58
	Hoofdstuk 5 : Samenvatting	61
	Summary	63
	Referentielijst.....	65
	Lijst met tabellen	67
	Lijst met figuren.....	69

De globale context van de Vlaamse werkbaarheidsmonitor

1. Waarom een monitor voor kwaliteit van de arbeid?

De Vlaamse sociale partners en de Vlaamse regering hebben er een prioriteit van gemaakt om tegen 2010 meer mensen langer aan het werk te houden. De zogenaamde werkzaamheidsgraad moet verhogen, dit is afgesproken in doelstelling 3 van het Pact van Vilvoorde. Het is echter niet evident dat mensen langer aan het werk zullen blijven. Het zal heel wat inspanningen vergen van de overheid, de sociale partners, maar ook van werkgevers en werknemers om deze doelstelling te bereiken. Een hulpmiddel om de doelstelling te halen is om een zodanig werkklimaat te scheppen dat werknemers ertoe aangetrokken worden om langer te werken. Daarom hebben de sociale partners en de Vlaamse regering in datzelfde pact van Vilvoorde ook afgesproken dat zal gestreefd worden naar een verhoging van de kwaliteit van de arbeid zodat werkzaam worden en blijven voor iedereen aantrekkelijk is.

De Vlaamse regering en de Vlaamse sociale partners willen elke afgesproken doelstelling ook opmeten om de evolutie te kunnen zien.

De werkzaamheidsgraad is gemakkelijk te meten want we beschikken in Vlaanderen via de EAK over statistieken van het aantal tewerkgestelden. Maar om op een geobjectiveerde wijze de kwaliteit van het werk te meten was er een leemte. Daarom hebben de Vlaamse sociale partners en de Vlaamse regering aan STV-Innovatie & Arbeid de opdracht gegeven een instrument te maken waarmee de kwaliteit van de arbeid, de werkbaarheid kan gemeten worden. Dat is de Werkbaarheidsmonitor geworden (WBM). (Een andere indicator van doelstelling 4 is de gradatie van tevredenheid met diverse aspecten van de job, zoals gemeten in de SCV-survey van de Studiedienst van de Vlaamse Regering).

2. Wat wordt gemeten met de werkbaarheidsmonitor?

De werkbaarheidsmonitor meet vier belangrijke aspecten van arbeidskwaliteit: psychische vermoeidheid (werkstress), welbevinden in het werk (motivatie), leermogelijkheden en de balans tussen werk en privé. Werkbaar werk houdt in dat je door het werk gemotiveerd wordt en kansen krijgt om bij te leren. Het houdt ook in dat je er niet problematisch overspannen van wordt en dat de werk-privébalans in evenwicht is.

Kwaliteit van de arbeid komt tot stand in een context waarin een hele reeks factoren een rol spelen. De werkbaarheidsmonitor kijkt naar mogelijke sleutels op de werkplek zelf om de werkbaarheid van jobs te verbeteren. Deze sleutels zijn: de werkdruk (heeft te maken met werktempo, tijdslimieten), de emotionele belasting (vooral belangrijk bij zogenaamde contactberoepen zoals verpleging, onderwijs, klantendiensten), de afwisseling in het werk, de autonomie in het werk (de mate waarin men invloed heeft op de planning en organisatie van het werk), de mate waarin men door zijn of haar directe leiding wordt ondersteund en tenslotte de arbeidsomstandigheden (veiligheids- en gezondheidsrisico's).

Het is duidelijk dat de werkbaarheidsmonitor enkel die aspecten in kaart brengt die rechtstreeks gebonden zijn aan de werkplek of functie. We zijn er ons van bewust dat ook andere arbeids- en niet-arbeidsgebonden factoren een rol kunnen spelen. Zo wordt bijvoorbeeld de werk-privébalans ook beïnvloed door pendeltijden, de persoonlijke thuissituatie, de vrijetijdsbesteding, of is het welbevinden op het werk ook afhankelijk van loon- en arbeidsvoorwaarden. Maar deze factoren vallen buiten de scope van de monitor.

3. Hoe wordt in de werkbaarheidsmonitor de kwaliteit van de arbeid gemeten?

Voor de WBM-meting is bewust gekozen voor een anonieme schriftelijke bevraging van een representatief staal van 'werkende Vlamingen': 20.000 loontrekkenden en 6.000 zelfstandige ondernemers. De bevraging gebeurt via een postenquête. De vragenlijst bestaat voor een groot gedeelte uit zogenaamde 'vragenbatterijen'. Een vragenbatterij is een samenhangend geheel van vragen over één aspect, bijvoorbeeld 'vermoeidheid'. STV-Innovatie & Arbeid heeft deze vragen (mits toelating) overgenomen uit al bestaande vragenlijsten die in binnen- en buitenland uitvoerig zijn getest op hun betrouwbaarheid en validiteit.

Er zijn voorlopig drie meetmomenten voorzien: 2004 (loontrekkenden), 2007 (loontrekkenden en zelfstandige ondernemers) en 2010 (loontrekkenden en zelfstandige ondernemers).

4. Wat kan je doen met de resultaten van de WBM?

De WBM is een meetinstrument, niet meer maar ook niet minder. De resultaten van de WBM-metingen geven inzicht in bepaalde kenmerken van onze arbeid op regionaal en sectorieel vlak. Het uitdrukken van die kenmerken in cijfers, scores, heeft voordelen maar ook beperkingen. Belangrijkste voordeel is de vergelijkbaarheid over de verschillende metingen heen. Be-

langrijkste beperking is dat de complexiteit van de realiteit geconcentreerd wordt in 4 kengetallen, maar dit is eigen aan monitoring.

Het verhogen van werkzaamheid én werkbaarheid zal een inspanning vereisen van alle actoren en betrokkenen op alle niveaus. Sociale partners kunnen natuurlijk niet op alle aspecten invloed uitoefenen. Specifiek rond de kwaliteit van de arbeid zijn hun beïnvloedingsmogelijkheden evenwel directer en groter. De WBM is net op dit domein een hulpmiddel. Hij biedt aan de Vlaamse sociale partners stof tot nadenken over hoe kan gesleuteld worden aan de kwaliteit van de arbeid, aan een hogere werkbaarheid en daardoor aan een hogere werkzaamheid.

5. Bestaan in andere landen ook dergelijke monitoren?

In zowat alle landen van de Europese Unie, maar ook ver daarbuiten worden enquêtes of metingen rond gelijkaardige thema's georganiseerd. In heel wat gevallen zijn ook daar de overheid en de sociale partners de initiatiefnemers. De Vlaamse WBM is overigens voor een groot deel afgeleid van de Nederlandse ARBO-monitor Werkdruk en Stress die al verscheidene jaren wordt gebruikt.

Ook de Europese Commissie hecht veel belang aan de thematiek van kwaliteit van de arbeid. Ze heeft er een apart agentschap voor opgericht, het European Agency for Safety and Health at Work (het OSHA in Bilbao). Op hun website <http://agency.osha.eu.int> vind je een overvloed aan verwijzingen naar metingen en monitoring-instrumenten in de Europese Unie.

Ook de European Foundation for the Improvement of Working and Living Condition (in Dublin) hecht in haar onderzoeken veel belang aan deze thematiek (www.eurofound.europa.eu).

Alle informatie over de Vlaamse werkbaarheidsmonitor kan je vinden op volgende website:
www.serv.be/werkbaarwerk

Inleiding

Voorliggend informatiedossier rapporteert de resultaten van de meting van de Vlaamse werkbaarheidsmonitor 2007 en vergelijkt deze met de bevindingen van de nulmeting van 2004. Centraal staat de evolutie van de vier werkbaarheidsindicatoren (psychische vermoeidheid, welbevinden in het werk, leermogelijkheden en werk-privé-balans) en de zes risico-indicatoren (werkdruk, emotionele belasting, taakvariatie, autonomie, ondersteuning leiding, arbeidsomstandigheden).

De werkbaarheidsmonitor is het resultaat van de afspraken tussen de Vlaamse regering en de sociale partners in het kader van het pact van Vilvoorde (21 november 2001). In dit Pact hebben de Vlaamse regering en de Vlaamse sociale partners zich geëngageerd om op middellange termijn substantiële stappen vooruit te zetten op de weg naar meer arbeidskwaliteit. Doelstelling 4 van het Pact luidt: 'Dankzij een verhoging van de kwaliteit van de arbeid, de kwaliteit van de arbeidsorganisatie en de kwaliteit van de loopbaan is in 2010 werkzaam worden en blijven voor iedereen aantrekkelijk. In 2010 ligt de werkbaarheid substantieel hoger'. Bij de actualisering van dit pact in het najaar 2005 hebben alle partijen dit engagement bevestigd. (VESOC, 2005)

Om de realisatie van deze doelstelling op te volgen heeft de SERV zich geëngageerd om een onderbouwd meetsysteem inzake kwaliteit van de arbeid op punt te stellen. Dit engagement kwam er nadat uit een VIONA-expertenrapport (Van Ruysseveldt, 2002) –met als voorwerp het doorlichten van bestaande meetinstrumenten en datasets- bleek dat er geen gestandaardiseerde indicatorenset voorhanden was om doelstelling 4 van het pact op te volgen. Er werden voor de werkbaarheidsmonitor 3 meetmomenten geprogrammeerd: nulmeting begin 2004, tussenmeting begin 2007 en eindmeting begin 2010.

De resultaten van de nulmeting zijn uitgebreid gerapporteerd in twee informatiedossiers (Bourdeaud'hui, 2004, Bourdeaud'hui, 2005) en 14 sectordossiers. Een aantal specifieke thema's kwamen aan bod in focussen. De lezer vindt alle informatie op de website www.serv.be/werkbaarwerk.

Voorliggend informatiedossier is opgedeeld in vier hoofdstukken.

Het eerste hoofdstuk beschrijft op een beknopte wijze het WBM-meetsysteem. Uitgebreide rapportering hierover is te vinden in het informatiedossier van de nulmeting (Bourdeaud'hui, 2004).

Het tweede hoofdstuk beschrijft de steekproef en de respons van de WBM-metingen. De gerealiseerde steekproef 2004 en 2007 wordt op een aantal arbeidskenmerken met elkaar vergeleken. Hierover is uitgebreid gerapporteerd in de methodologische nota die te vinden is op de www.serv.be/werkbaarwerk.

Het derde hoofdstuk levert een synthetische kijk op de evolutie van werkbaar werk in Vlaanderen in de periode 2004-2007. De werkbaarheids- en de risico-indicatoren op niveau van de Vlaamse arbeidsmarkt worden er gepresenteerd. De vastgestelde verschillen worden systematisch gescreend op hun statistische significantie.

Het vierde hoofdstuk geeft de evolutie van de werkbaarheids- en risico-indicatoren voor specifieke werknemerscategorieën (geslacht, leeftijdsgroepen), bepaalde jobprofielen (contractvorm, beroepsgroep), verschillende ondernemingstypes (grootteklasse van de bedrijven en sectoren). Ook hier worden de verschillen getoetst op hun significantie.

Hoofdstuk 1: Indicatoren voor de Vlaamse werkbaarheidsmonitor

De uitbouw van een meetsysteem voor 'werkbaar werk' is uitgebreid gedocumenteerd in het informatiedossier over de nulmeting (Bourdeaud'hui, 2004). Hieronder geven we kort een overzicht van de conceptualisering van werkbaar werk, de gehanteerde meettechniek en de bepaling van de grenswaarden en kengetallen voor de Vlaamse werkbaarheidsmonitor.

1. Conceptualisering van de werkbaarheidsindicatoren

Werkbaar werk wordt in de werkbaarheidsmonitor concreet gemaakt aan de hand van **vier centrale indicatoren**: **psychische vermoeidheid**' (werkstress), **'welbevinden in het werk'** (werkbetrokkenheid, motivatie), **'leermogelijkheden'** (kansen op blijven en competentieontwikkeling) en **'werk-privé-balans'** (combinatie van arbeid met gezin en sociaal leven).

De **werkbaarheidsgraad** wordt bepaald door een combinatie van de vier centrale werkbaarheidsindicatoren. Hier wordt nagegaan welk deel van de Vlaamse werknemers geen werkbaarheidsproblemen signaleert (werkbaar werk) dan welk deel kampt met één of meerdere werkbaarheidsknelpunten. De werkbaarheidsgraad wordt gedefinieerd als het aandeel van de Vlaamse werknemers dat een kwaliteitsvolle job heeft op het vlak van psychische vermoeidheid, welbevinden in het werk, leermogelijkheden en werk-privé-balans.

Tabel 1-1 Overzicht werkbaarheidsindicatoren Vlaamse werkbaarheidsmonitor

Indicator	Omschrijving
Psychische vermoeidheid	de mate waarin de door psychosociale arbeidsbelasting opgebouwde (mentale) vermoeidheid recuperabel is dan wel bij werknemers leidt tot spanningsklachten en verminderd functioneren <i>(problemen met) werkstress</i>
Welbevinden in het werk	de mate waarin werknemers door de aard van de job(inhoud) werkbe- trokken zijn/blijven dan wel gedemotiveerd raken <i>(problemen met) werkbetrokkenheid en motivatie</i>
Leermogelijkheden	de mate waarin werknemers door formele opleidingskansen en de dagdagelijkse ervaring op de werkplek hun competenties al dan niet op peil kunnen houden en verder ontwikkelen i.f.v. hun inzetbaarheid op langere termijn <i>(onvoldoende) kansen op blijven/competentieontwikkeling</i>
Werk-privé-balans	de mate waarin de taakeisen in de werksituatie al dan niet belemme- rende effecten hebben op de handelingsmogelijkheden in de 'thuis'situatie <i>(problemen met) combinatie van arbeid met privé-leven.</i>

Inzicht in achtergronden en oorzaken van werkbaarheidsknelpunten is vanuit beleidsoogpunt uiteraard relevant, zodat het aangewezen is dat de Vlaamse werkbaarheidsmonitor ook in-
zoomt op kenmerken van de arbeidssituatie en op die manier - naast de centrale werkbaar-
heidsindicatoren - een aantal **risico-indicatoren** integreert. Deze indicatoren zijn weergege-
ven in onderstaande tabel.

Tabel 1-2 Overzicht risico-indicatoren Vlaamse werkbaarheidsmonitor

Indicator	Omschrijving
Werkdruk	de mate van arbeidsbelasting vanuit kwantitatieve taakeisen, zoals werkvolume, werktempo, deadlines
Emotionele belasting	de mate van arbeidsbelasting vanuit contactuele taakeisen, inz. bij omgang met klanten (patiënten, leerlingen) of coördinatieop- drachten
Taakvariatie	de mate waarin de functie-inhoud een afwisselend takenpakket omvat en beroep doet op vaardigheden van werknemers
Autonomie	de mate waarin werknemers invloed hebben op de planning en organisatie van hun eigen werk – 'regelmogelijkheden'
Ondersteuning directe leiding	de mate waarin werknemers door hun rechtstreekse chef ade- quaat gecoacht en sociaal gesteund worden
Arbeidsomstandigheden	de mate waarin werknemers blootgesteld worden aan fysieke inconvenianten in de werkomgeving en lichamelijke belasting

Daarnaast peilt de WBM-meting nog naar een aantal kenmerken van de persoon en de arbeidssituatie. Voor deze rapportering is gebruik gemaakt van de gegevens over geslacht, leeftijd, contracttype (vast, tijdelijk), dienstomvang (voltijds, deeltijds werk), soort job, ondernemingsgrootte en sector. De exacte vraagformulering is te vinden in de methodologische nota.

2. Meettechniek

Voor het meten van de vier centrale werkbaarheidsindicatoren en de zes risico-indicatoren is geopteerd voor psychometrische schalen. De argumentatie voor het gebruik van psychometrische schalen (in plaats van enkelvoudige itemvragen) ligt in de meetnauwkeurigheid ervan.

In functie van (meet)kwaliteitsbepalingen en de haalbaarheid van de realisatie van de WBM-meting begin 2004, werd bij de constructie van de vragenlijst uitgegaan van een selectie van modules uit bestaande, gevalideerde instrumenten. Daarbij werd maximaal aansluiting gezocht bij de Nederlandse Vragenlijst Beleving en Beoordeling van de Arbeid (VBBA) een gestandaardiseerd meetinstrument dat bij onze noorderburen wordt ingezet ten behoeve van de monitoring van sectorale convenanten (Lebbink, 2002) en sinds 2003 (gedeeltelijk) ook bij de periodieke Arbeidsomstandighedenenquête van de Nederlandse overheid (Smulders, 2004). Deze enquête wordt vanaf 2005 jaarlijks georganiseerd.

Acht van de tien WBM-meetschalen werden geselecteerd uit de VBBA.

Voor drie werkbaarheidsindicatoren werden volgende schalen geselecteerd:

- **psychische vermoeidheid:** VBBA-schaal 'Herstelbehoefte'
- **welbevinden in het werk:** VBBA-schaal 'Plezier in het werk'
- **leermogelijkheden:** VBBA-schaal 'Leermogelijkheden'

Voor vijf risico-indicatoren werden volgende schalen ingezet:

- **werkdruk:** VBBA-schaal 'Werktempo en hoeveelheid'
- **emotionele belasting:** VBBA-schaal 'Emotionele belasting'
- **taakvariatie:** VBBA-schaal 'Afwisseling in het werk'
- **autonomie:** VBBA-schaal 'Zelfstandigheid in het werk'
- **ondersteuning directe leiding:** VBBA-schaal 'Relatie directe leiding'

De resterende werkbaarheidsindicatoren 'werk-privé-balans' en 'arbeidsomstandigheden' worden door de (uitgebreide) VBBA niet afgedekt. Voor de meettechnische operationalisering van deze indicatoren werd een andere oplossing gezocht. Voor de centrale werkbaarheidsindicator 'werk-privé-balans' werd geopteerd voor de 'Survey Werk-Thuis-Interactie Nijmegen' (SWING) en meer bepaald de schaal negatieve werk-thuis-interferentie (WTI-neg) (Geurts,

2001). De risico-indicator (belastende) **'arbeidsomstandigheden'** wordt samengesteld op basis een selectie van items die in de European Survey on Working Conditions 2000 aan bod komen (Merllié, 2001 – Q11 en Q12 in de rubriek 'Fysical Environment' van de ESWC-vragenlijst).

De verwerking van de antwoorddata en berekening van schaalscores, inzonderheid de interpretatierichting van de schalen en de behandeling van de 'missing values', gebeurden conform de wetenschappelijke handleiding bij de methode (van Veldhoven, 1997). Schaalscores worden gestandaardiseerd naar de range 0-100 en dienen uniform geïnterpreteerd van gunstig (schaalscore 0) naar ongunstig (schaalscore 100). Aan de scores kan, zoals steeds bij ordinale schaalgegevens, geen absolute betekenis worden toegekend.

De validiteit en betrouwbaarheid van de instrumenten die voor de werkbaarheids- en risico-indicatoren werden gehanteerd, zijn uitgebreid beschreven in het informatiedossier van de nulmeting (Bourdeaud'hui, 2004).

3. Grenswaarden en kengetallen voor de Vlaamse werkbaarheidsmonitor

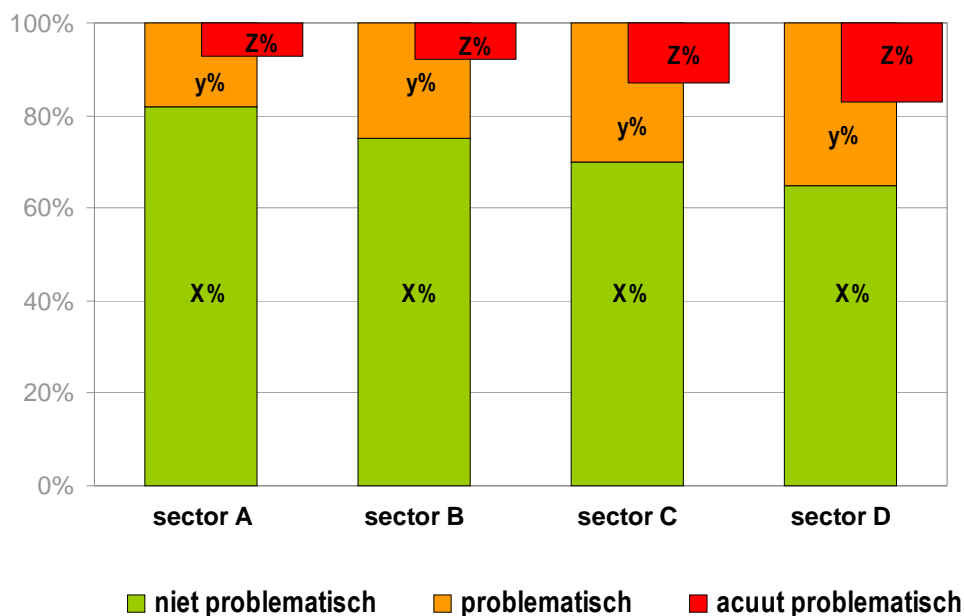
Psychometrische schalen leveren schaalscores die voor een niet-specialistisch doelpubliek vrij moeilijk te interpreteren zijn, laat staan te vergelijken. Het gebruik van kengetallen vormt hier een uitweg. Bij kengetallentechniek wordt de schaalinformatie gebruikt om binnen een onderzoekspopulatie de groep respondenten die zich in een problematische situatie bevindt, af te bakenen.

Bij wijze van voorbeeld: het kengetal voor de VBBA-schaal 'Herstelbehoefte' leert ons hoeveel werkenden binnen een onderzoeksgroep problematisch psychisch vermoeid zijn en daardoor een verhoogde kans hebben op verminderd functioneren of uitval.

Voor de WBM wordt geopteerd om met 'gelede kengetallen' te werken waarbij – naar analogie met de kleurensymboliek van een verkeerslicht – niet alleen de groep in een problematische situatie wordt afgebakend en becijferd ("oranje knipperlicht") maar daarbinnen een subgroep met acute problemen wordt bepaald ("rood alarmsigaaal"). Alle kengetallen worden gepercenteerd op het totaal van de beschouwde werknemersgroep.

Grafisch ziet een sectorale vergelijking van het aandeel werknemers zonder en met (acute) psychische vermoeidheidsproblemen er als volgt uit:

Figuur 1-1 Kengetallen psychische vermoeidheid naar sector

De kracht van dergelijke kengetallen is dat ze in een oogopslag inzicht geven in de mate van voorkomen van ongewenste/problematische situaties. Kengetallen laten de ordinale informatie uit de achterliggende schaalscores intact en zijn dan ook perfect bruikbaar voor vergelijkingen tussen deelpopulaties (leeftijdscategorieën, beroepsgroepen, sectoren).

Het gebruik van kengetallen vereist dat voor de gebruikte schalen een of meerdere kritische grenswaarden worden bepaald. Een uitgebreide beschrijving van de methode die voor de werkbaarheidsmonitor werd gehanteerd is terug te vinden in het basisdossier (Bourdeaud'hui, 2004). Onderstaande tabel heeft een samenvatting:

Tabel 1-3 Overzicht methode bepaling grenswaarden Vlaamse werkbaarheidsmonitor

Indicator	Methode
Psychische vermoeidheid	ijking via ROC-analyse-inschatting van het differentiële risico op uitval en ernstige vermindering van het functioneren op basis van informatie over gezondheidsklachten en absenteïsme
Welbevinden in het werk	ijking via ROC-analyse-inschatting van het differentiële risico op uitval en ernstige vermindering van het functioneren op basis van informatie over absenteïsme, verloopintentie en arbeidstevredenheid
Leermogelijkheden	ijking via ROC-analyse-inschatting van het differentiële risico op 'un-employability' van werknemers op langere termijn gebaseerd op informatie over opleiding, personeelsallocatie en jobkenmerken.
Werk-privé-balans	empirische grenswaarde gebaseerd op extern onderzoek .
Werkdruk	ijking via regressietechniek op basis van verhoogd risico op psychische vermoeidheid (+33% voor problematisch (oranje), +100% voor acuut problematisch (rood))
Emotionele belasting	ijking via regressietechniek op basis van verhoogd risico op psychische vermoeidheid (+33% voor problematisch (oranje), +100% voor acuut problematisch (rood))
Taakvariatie	ijking via regressietechniek op basis van verhoogd risico op het vlak van welbevinden in het werk (+33% voor problematisch (oranje), +100% voor acuut problematisch (rood))
Autonomie	ijking via regressietechniek op basis van verhoogd risico op het vlak van welbevinden in het werk (+33% voor problematisch (oranje), +100% voor acuut problematisch (rood))
Ondersteuning directe leiding	ijking via regressietechniek op basis van verhoogd risico op het vlak van welbevinden in het werk (+33% voor problematisch (oranje), +100% voor acuut problematisch (rood))
Arbeidsomstandigheden	ijking via regressietechniek op basis van verhoogd risico op het vlak van welbevinden in het werk (+33% voor problematisch (oranje), +100% voor acuut problematisch (rood))

Bij wijze van samenvatting worden de weerhouden grenswaarden voor de gehanteerde meet-schalen in onderstaande tabel nog eens op een rijtje gezet.

Tabel 1-4 Overzicht van de WBM-meetschalen en de gehanteerde grenswaarden

INDICATOR	MEETSCHAAL	grenswaarde 'problematisch'	grenswaarde 'acuut problematisch'
WERKBAARHEIDS-INDICATOREN			
Psychische vermoeidheid	VBBA-'Herstelbehoefte'	63,64	90,91
Welbevinden in het werk	VBBA-'Plezier in het werk'	44,44	77,78
Leermogelijkheden	VBBA-'Leermogelijkheden'	75,00	91,67
Werk-privé-balans	SWING-'Werk-Thuis-Interferentie'	58,33	75,00
RISICO-INDICATOREN			
Werkdruk	VBBA-'Werktempo/hoeveelheid'	54,55	66,67
Emotionele belasting	VBBA-'Emotionele belasting'	42,86	61,90
Taakvariatie	VBBA-'Afwisseling in het werk'	61,11	72,22
Autonomie	VBBA-'Zelfstandigheid in het werk'	66,67	81,82
Ondersteuning vanuit de directe leiding	VBBA-'Relatie directe leiding'	51,85	62,96
Arbeidsomstandigheden	SERV-'Arbeidsomstandigheden'	58,33	75,00

Hoofdstuk 2: Onderzoekspopulatie, survey-ontwerp, steekproef en representativiteit van de onderzoekresultaten

1. Onderzoekspopulatie en survey-ontwerp

De onderzoekspopulatie voor de werkbaarheidsmeting wordt (technisch) als volgt afgebakend: de loontrekkenden, exclusief (werk)studenten¹, met woonplaats in het Vlaamse gewest, die in de vier weken voorafgaand aan de bevraging effectief arbeidsprestaties hebben geleverd.

Deze laatste voorwaarde is noodzakelijk voor een betrouwbare zelfrapportering van de jobkwaliteit. Werknemers die – omwille van ziekte, bevallingsrust, loopbaanonderbreking of tijdskrediet – gedurende de afgelopen maand niet gewerkt hebben, kunnen zich enkel door herinnering een beeld vormen van de werkbeleving met het risico op mogelijke antwoordvertekeningen.

Administratieve databanken leveren ons geen informatie over de effectieve arbeidsprestaties van loontrekkenden in de afgelopen maand. Dit is een probleem dat binnen de vragenlijst zelf - via het inbouwen van filters (*WBM-vragenlijst A2 met doorwijzing naar 'pagina 9'*) - werd aangepakt.

De steekproef voor de WBM-meting is getrokken uit het DIMONA-personeelsregister. Sinds 1 januari 2003 zijn alle werkgevers verplicht tot onmiddellijke aangifte van tewerkstelling via de DIMONA-registratie. De onmiddellijke aangifte van tewerkstelling (DIMONA - '*Déclaration Immédiate - ONmiddellijke Aangifte*') is een elektronisch bericht waarmee de werkgever de RSZ ervan op de hoogte brengt dat hij een werknemer aanwerft of dat een werknemer de onderneming verlaat. De aangifteplicht is van toepassing op alle werknemers behoudens een aantal uitzonderingen². Deze uitzonderingen kunnen voor 2004 vergelijkingen met andere gegevens zoals de RSZ/RSZPPO-statistieken voor sommige categorieën van werknemers verstoren.

---

¹ Een student wordt als gewone werknemer beschouwd indien hij meer dan 23 dagen werkt in het derde kwartaal of indien hij meer dan 23 dagen werkt in de drie andere kwartalen samen.

² Sinds 1 juli 2006 zijn de uitzonderingen ondermeer voor gelegenhedswerknemers in de sectoren horeca, land-en tuinbouw en de uitzendsector afgeschaft

Het DIMONA-personeelsregister, een momentopname van de DIMONA-databank, geeft dus een accuraat en up-to-date beeld van alle loontrekkenden op een gegeven tijdstip. Het grote voordeel van het DIMONA-personeelsregister is dat de steekproeftrekking kan plaatsvinden op basis van een zeer actuele tewerkstellings situatie (trekking op basis van de situatie 31 december, bevraging eind januari). Deze databank biedt dus een unieke kans om de steekproefuitval door veranderingen in de tewerkstellings situatie (bijvoorbeeld: iemand wordt werkloos tussen het moment van trekking en het moment van bevraging) te minimaliseren.

Bovendien is het mogelijk de tewerkstellingsinformatie uit het DIMONA-personeelsregister via tussenkomst van de Kruispuntbank van de Sociale Zekerheid te koppelen aan recente woonplaatsgegevens. Het DIMONA-personeelsregister, gekoppeld aan de woonplaats van werknemers, geeft ons dus het gezochte populatiebestand van alle loontrekkende werknemers woonachtig in het Vlaamse gewest. Voor een uitgebreidere bespreking van de DIMONA-databank verwijzen we naar de methodologische nota (Bourdeaud'hui R., 2007).

Beide metingen vertrekken van een initiële steekproefomvang van 20.000 eenheden. Deze grootte van de steekproef laat toe –bij een respons van minimum 40%– met betrekking tot de WBM-kengetallen uitspraken te doen met een relatief klein betrouwbaarheidsinterval (betrouwbaarheids gordel <1%, (bij $\alpha = 0,05$). Bij een gerealiseerde steekproefomvang van minimum 8.000 eenheden kunnen we eveneens betrouwbare gegevens aanleveren voor grote sectoren als metaalindustrie, bouw, handel, transportsector, financiële sector, zakelijke dienstverlening, openbaar bestuur, onderwijs, gezondheids- en welzijnszorg. (Bourdeaud'hui, 2004).

2. Organisatie van de enquête

Er werd bij het uitwerken van de enquêtestrategie ruim aandacht besteed aan een aantal responsverhogende maatregelen. Het belangrijkste element in deze responsstrategie is het opzetten van een intensieve en herhaalde communicatie met de respondenten (Dillman, 2000).

In de week van de lancering van de enquête loopt een mediacampagne met advertenties in weekbladen en (omwille van hun bereik naar de specifieke doelgroep) artikels in syndicale periodieken.

Bij het schetsen van de doelstelling en achtergronden van de peiling, wordt in de verf gezet dat de bevraging uitgaat van de overheid, de steun heeft van alle sociale partners en kadert in het engagement van genoemde beleidsmakers om daadwerkelijk stappen te zetten op weg naar meer arbeidskwaliteit.

De communicatie naar de respondenten weert de beleidsterm 'werkbaarheidsgraad' en gebruikt algemene gekende begrippen als 'kwaliteit van werk en leven' of 'welzijn en stress op het werk'.

De directe benadering van de respondent verloopt via 3 communicatiemomenten: de verzending van de introductiebrief met vragenlijst; het toesturen van een herinneringskaartje na 1 week; een rappelzending met vragenlijst na 3 weken.

Om vragen en bemerkingen van respondenten op te vangen wordt een helpdesk georganiseerd via de 1700 lijn (voorheen Vlaamse Infolijn).

Ook aan de opmaak van de vragenlijst wordt de nodige (responstechnische) zorg besteed. De vragenlijst wordt bewust beknopt gehouden (8 pagina's, invultijd van ongeveer 15 minuten) om de drempel tot medewerking te verlagen en het afbreukrisico (afhaken bij het invullen van de enquête) te minimaliseren. De duidelijkheid van de vraagstelling werd via proefenquêteering bij respondenten uit diverse sociaal-economische milieus uitgetest. Tenslotte was er ook aandacht voor een professionele lay-out en druktechnische vormgeving van vragenlijst en begeleidende brieven als stimulans tot medewerking aan het onderzoek. Een model van vragenlijst en begeleidende brieven is opgenomen de methodologische nota (Bourdeaud'hui R., 2007) beschikbaar op de website www.serv.be/werkbaarwerk.

Een ander belangrijk element in de responsstrategie is de maximale invulling van de anonimiteitwaarborg t.a.v. de respondent. Uiteraard wordt die anonimiteit waterdicht gegarandeerd door de steekproeftrekking en de verzending van de enquêteformulieren via de Kruispuntbank van de Sociale Zekerheid.

3. Respons, kwaliteit van de respons en controle van de gerealiseerde steekproef

Zowel de WBM-2004 als de WBM-2007 halen met resp. 60,6% en 53,3% een netto-responspercentage dat ruim het vooropgestelde streefcijfer van 40% overtreft. Deze hoge respons heeft o.i. niet alleen te maken met het vertrouwenwekkende karakter van de initiatiefnemer van de bevraging (de Vlaamse overheid en meer concreet de SERV) en met de professionele aanpak van de peiling, maar geeft ook aan dat de doorsnee Vlaamse werknemer de bevroegde werkbaarheidsmatiek als een relevant onderwerp inschat en begaan is met de kwaliteit van de (eigen) arbeid.

De enquêtes zijn doorgaans goed ingevuld. Voor beide metingen zijn meer 50% van de enquêtes volledig ingevuld en meer dan 85% van de enquêtes hebben een item-repons van meer dan 90%. De vastgestelde 'item non-repons' heeft vooral te maken met een (bij schriftelijke bevestigingen) gekend technische probleem van volledig blanco pagina's ten gevolge van het te snel doorbladeren van het enquêtebundel bij het invullen van de vragenlijst.

Een hoge respons is een belangrijke stap in de richting van representativiteit, maar garandeert die uiteraard nog niet. Een uitgebreide non-responsanalyse is omwille van de strikte privacy-regels die de Kruispuntbank Sociale Zekerheid hanteert niet mogelijk gebleken. Een vergelijking van de initiële en de gerealiseerde steekproef laat wel toe een beperkte analyse te maken naar leeftijd en geslacht. Deze analyse is terug te vinden in de methodologische nota (Bourdau'dhui R., 2007). Hieruit blijkt een hogere deelnamebereidheid van vrouwen en lichte ondervertegenwoordiging van de jongeren. Toch werd besloten de resultaten niet te wegen. De reden hiervoor is dat het over minimale afwijkingen gaat en dat verschuivingen door weging de kengetallen voor de WBM-indicatoren niet of slechts marginaal zouden beïnvloeden. Een tweede (pragmatische) reden is dat de officiële statistische gegevens die ons een correct beeld van de specifieke WBM-populatie kunnen verstrekken, (nog?) niet voorhanden zijn en dus de weging op zich extra fouten kan teweegbrengen. We konden ook vaststellen dat de verschuivingen in de gerealiseerde steekproef 2004 en 2007 grotendeels in de lijn liggen van de arbeidsmarktevoluties.

In de rand van de responsanalyse naar sector kan nog opgemerkt worden dat, als gevolg van het hoge responspercentage, een groter aantal sectoren de (voor deelpopulatie-analyses) vooropgestelde minimale steekproefomvang (N=300) bereiken. Op die basis kunnen WBM-indicatoren worden gemaakt voor de metaalindustrie, de chemie, de bouwsector, de handel, de transportsector, de financiële sector, de zakelijke dienstverlening, het openbaar bestuur, het onderwijs en de gezondheids- en welzijnszorg. Bij een beperkte versoepeling van deze minimumdrempel (N=200) komen bovendien de voeding, de horeca, de textiel en de post- en telecommunicatiesector in aanmerking voor dergelijke analyses. Voor de textiel- en confectiesector is het aantal waarnemingen in 2007 minder dan 200 (n=182). Toch worden ook deze sectorcijfers gegeven, om de vergelijking met 2004 te vervolledigen.

4. Conclusies voor de representativiteit van de werkbaarheidsmonitor 2007

De WBM-meting realiseert een voor een schriftelijke peiling behoorlijk responsresultaat. Bovendien blijkt de invulqualiteit van vragenlijsten, waarop de definitieve dataset gebaseerd werd, meer dan bevredigend.

De controles op de vanuit het DIMONA-personeelsregister toegeleverde initiële steekproefbestand brachten geen grote afwijkingen aan het licht. Er werd besloten de vastgestelde afwijkingen niet door weging te corrigeren. De reden hiervoor is dat het over minimale afwijkingen gaat en dat verschuivingen door weging de kengetallen voor de WBM-indicatoren niet of slechts marginaal zouden beïnvloeden.

Een tweede (pragmatische) reden is dat de officiële statistische gegevens die ons een correct beeld van de specifieke WBM-populatie kunnen verstrekken, (nog?) niet voorhanden zijn en dus de weging op zich extra fouten kan teweegbrengen. We konden ook vaststellen dat de verschuivingen in de gerealiseerde steekproef 2004 en 2007 grotendeels in de lijn liggen van de arbeidsmarktevoluties.

Op basis van al deze elementen kan dan ook besloten worden dat de onderzoeksresultaten van de werkbaarheidsmonitor een representatief beeld bieden van de (werkbaarheids)situatie van de loontrekkenden op de Vlaamse arbeidsmarkt.

Hoofdstuk 3: Werkbaar werk in Vlaanderen 2004-2007

1. Werkbaarheidsindicatoren voor de Vlaamse arbeidsmarkt 2004 - 2007

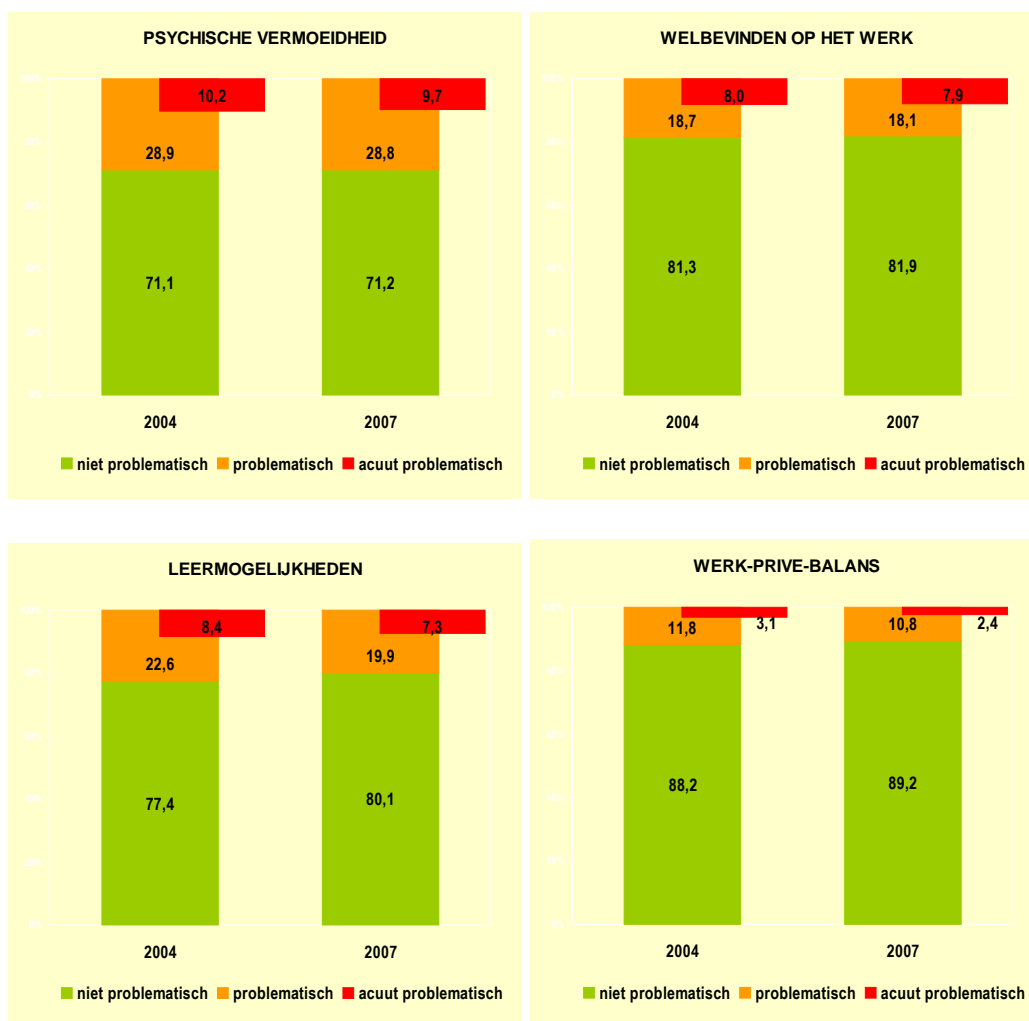
Werkbaar werk wordt in de werkbaarheidsmonitor concreet gemaakt aan de hand van vier centrale indicatoren: 'psychische vermoeidheid' (werkstress), 'welbevinden in het werk' (werkbetrokkenheid, motivatie), 'leermogelijkheden' (kansen op blijven en competentieontwikkeling) en 'werk-privé-balans' (combinatie van arbeid met gezin en sociaal leven).

In tabel 3.1 en figuur 3.1 worden de percentages van de WBM-meting-2004 en de WBM-meting-2007 op een rijtje gezet. Daarbij wordt de Vlaamse arbeidsmarktpopulatie ingedeeld naar het aandeel werknemers dat zich voor het betrokken werkbaarheidsaspect al dan niet in een problematische situatie bevindt. De categorie 'acuut problematisch' is een subgroep binnen de groep 'problematisch' maar wordt eveneens gepercenteerd op de volledige arbeidsmarkt populatie. Dit rapporteringsschema voor de WBM-indicatoren zal consequent binnen dit rapport gevolgd worden.

Tabel 3-1 Werkbaarheidsindicatoren voor de Vlaamse arbeidsmarkt 2004 – 2007

werkbaarheidsindicatoren								
			niet problematisch		problematisch		acuut problematisch	
	2004	2007	2004	2007	2004	2007	2004	2007
	N	N	%	%	%	%	%	%
psychische vermoeidheid	10247	9516	71,1	71,2	28,9	28,8	10,2	9,7
welbevinden in het werk	10243	9528	81,3	81,9	18,7	18,1	8,0	7,9
leermogelijkheden	10986	8911	77,4	80,1	22,6	19,9	8,4	7,3
werk-privé-balans	11020	9560	88,2	89,2	11,8	10,8	3,1	2,4

Leeswijzer: gele inkleuring wijst op significante (Pearson) χ^2 ($p \leq 0,05$) en dus een statistisch betekenisvol verschil tussen 2004 en 2007.

Figuur 3-1 Werkbaarheidsindicatoren voor de Vlaamse arbeidsmarkt 2004 – 2007

Leeswijzer: acut problematisch (de verschoven rode blokjes in elke indicatorbalk) is een subgroep binnen de categorie problematisch (oranje zone), maar wordt gepercenteerd op de totale onderzoekspopulatie

Op het vlak van psychische vermoeidheid en welbevinden in het werk is er geen statistisch significant verschil tussen 2004 en 2007.

Voor psychische vermoeidheid behoren in 2007 71,2% van de werknemers tot de niet problematische categorie, 28,8% tot de problematische categorie en 9,7% tot de acut problematische categorie. In 2004 was dat respectievelijk 71,1%, 28,9% en 10,2%.

Voor welbevinden in het werk behoren in 2007 81,9% van de werknemers tot de niet problematische categorie, 18,1% tot de problematische categorie en 7,9% tot de acut problematische categorie. In 2004 was dat respectievelijk 81,3%, 18,7% en 8%.

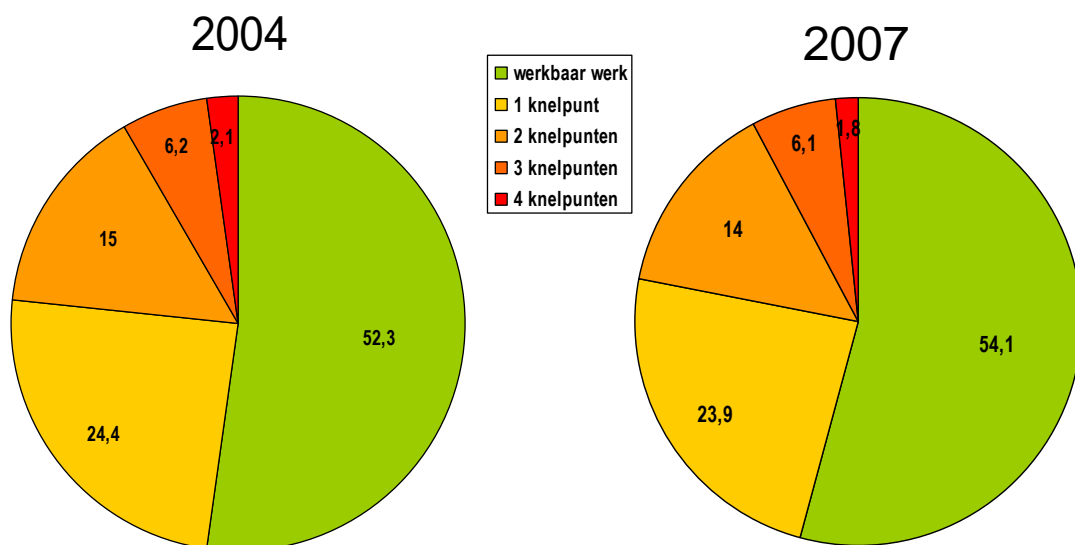
Op het vlak van leermogelijkheden en werk-privé-balans is er wel een statistisch significant verschil tussen 2004 en 2007. Voor beide indicatoren worden in 2007 betere cijfers opgetekend dan in 2004.

Voor leermogelijkheden is het aandeel dat tot de problematische groep behoort gedaald van 22,6% tot 19,9% (- 2,7 procentpunt) en het aandeel dat tot de acuut problematische groep behoort van 8,4% tot 7,3% (- 1,1 procentpunt).

Voor de werk-privé-balans is het aandeel dat tot de problematische groep behoort gedaald van 11,8% tot 10,8% (- 1 procentpunt) en het aandeel dat tot de acuut problematische groep behoort van 3,1% tot 2,4% (- 0,7 procentpunt).

Een combinatie-oefening met een samengestelde WBM-indicator, waarbij voor 2004 en 2007 wordt nagegaan welk deel van de Vlaamse werknemers geen werkbaarheidsproblemen signaleert dan wel met één of meerdere werkbaarheidsknelpunten geconfronteerd wordt, levert volgende grafiek op:

Figuur 3-2 Aandeel werknemers op de Vlaamse arbeidsmarkt 2004 – 2007 zonder en met (meerdere) werkbaarheidsknelpunten

Uit figuur 3.2 blijkt dat de werkbaarheidsgraad, of het aandeel van de Vlaamse werknemers dat een kwaliteitsvolle job heeft op het vlak van psychische vermoeidheid, welbevinden in het werk, leermogelijkheden en werk-privé-balans, is toegenomen van 52,3% in 2004 tot 54,1% in 2007.

Omgekeerd is het aandeel van de Vlaamse werknemers dat met één of meerdere werkbaarheidsproblemen geconfronteerd wordt, gedaald is van 47,7% in 2004 naar 45,9% in 2007.

De globale cijfers maken de globale omvang van het werkbaarheidsvraagstuk duidelijk. In tabel 3.2 wordt voor de meting 2004 en de meting 2007 een gedetailleerde frequentieverdeling gepresenteerd voor de samengestelde WBM-indicator (aantal en percentage werknemers naar aantal, type en combinaties van werkbaarheidsknelpunten). Deze analyse geeft een concreter inzicht in de samenhang van de vier werkbaarheidsknelpunten.

Tabel 3-2 Frequentieverdeling werknemers naar aantal, type en combinatie van ge-signaleerde werkbaarheidsknelpunten (Vlaamse arbeidsmarkt 2004 – 2007)

AANTAL EN TYPE KNELPUNTEN	N		%		% TOTAAL	
	2004	2007	2004	2007	2004	2007
0 knelpunten	5243	4683			52,3	54,1
1 knelpunt						
psychische vermoeidheid	1085	972	44,3	47,0	10,8	11,2
welbevinden in het werk	333	350	13,6	16,9	3,3	4,0
leermogelijkheden	865	615	35,3	29,7	8,6	7,1
werk-privé-balans	165	133	6,7	6,4	1,6	1,5
subtotaal	2448	2070	100	100	24,4	23,9
2 knelpunten						
psychische vermoeidheid & welbevinden in het werk	251	262	16,7	21,6	2,5	3,0
psychische vermoeidheid & leermogelijkheden	230	191	15,3	15,8	2,3	2,2
psychische vermoeidheid & werk-privé-balans	493	396	32,8	32,7	4,9	4,6
welbevinden in het werk & leermogelijkheden	480	324	31,9	26,8	4,8	3,7
welbevinden in het werk & werk-privé-balans	25	21	1,7	1,7	0,2	0,2
leermogelijkheden & werk-privé-balans	24	17	1,6	1,4	0,2	0,2
subtotaal	1503	1211	100	100	15,0	14,0
3 knelpunten						
psychische vermoeidheid & welbevinden in het werk & leermogelijkheden	374	317	60,4	60,0	3,7	3,7
psychische vermoeidheid & welbevinden in het werk & werk-privé-balans	181	137	29,2	25,9	1,8	1,6
psychische vermoeidheid & leermogelijkheden & werk-privé-balans	51	54	8,2	10,2	0,5	0,6
welbevinden in het werk & leermogelijkheden & werk-privé-balans	13	20	2,1	3,8	0,1	0,2
subtotaal	619	528	100	100	6,2	6,1
4 knelpunten	213	160			2,1	1,8
algemeen totaal	10026	8652			100	100

Leeswijzer: In 2004 heeft 10,8% van alle werknemers enkel een probleem met psychische vermoeidheid, in 2007 is dit 11,2%. Van alle werknemers met één knelpunt heeft in 2004 44,3% een probleem op het vlak van psychische vermoeidheid, in 2007 is dit 47%.

2. Risico-indicatoren voor de Vlaamse arbeidsmarkt 2004-2007

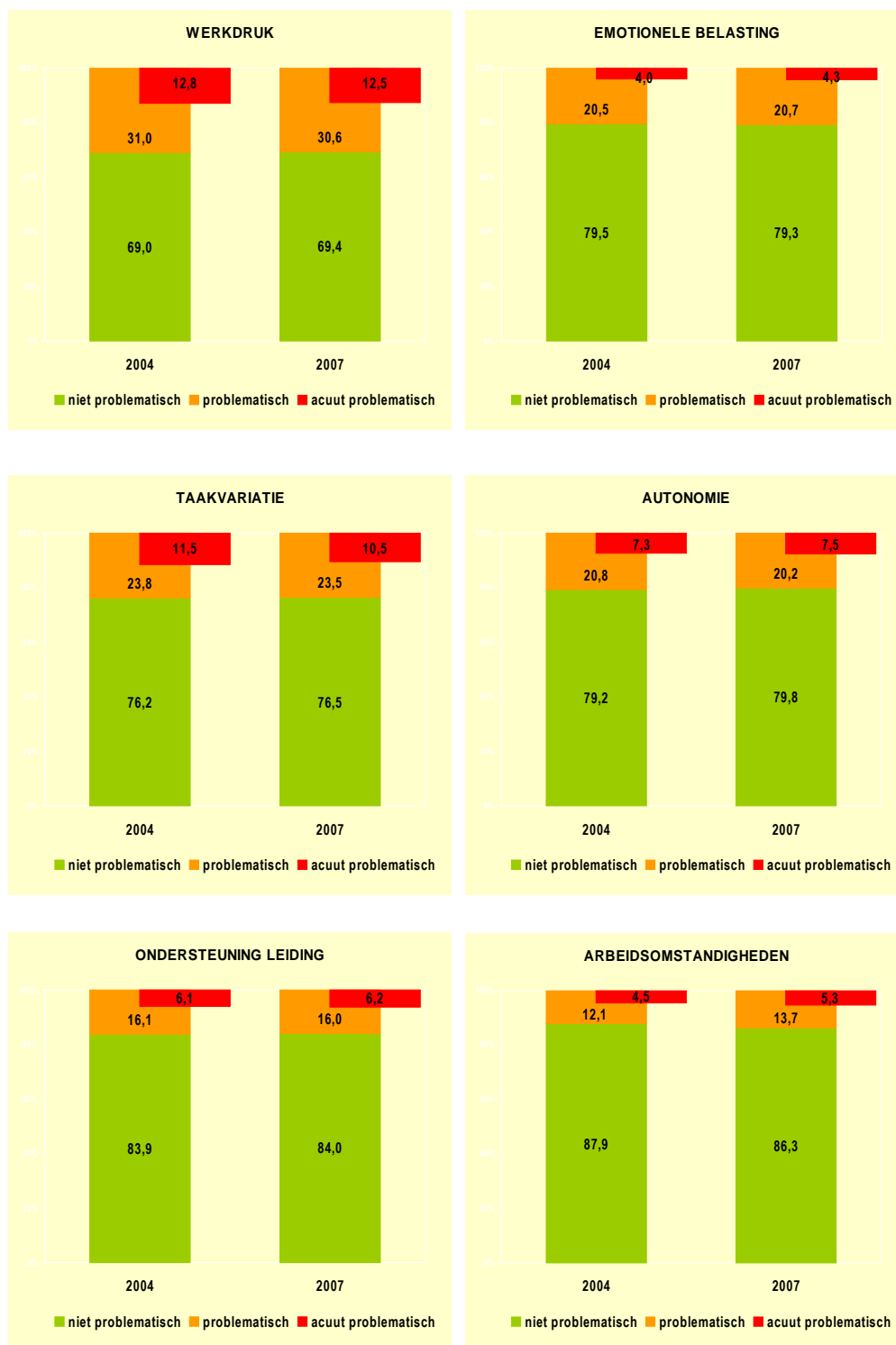
De werkbaarheidsmonitor brengt niet alleen werkbaarheidsknelpunten in kaart, maar poogt ook door te dringen tot de achterliggende determinanten in de arbeidssituatie en zoomt daarbij in op een reeks jobkenmerken. Daartoe zijn zes risico-indicatoren ontwikkeld en gemeten: werkdruk, emotionele belasting, taakvariatie, autonomie, ondersteuning door de directe leiding en de arbeidsomstandigheden.

In tabel 3.3 en figuur 3.3 worden de percentages voor de risico-indicatoren van de WBM-meting-2004 en de WBM-meting-2007 op een rijtje gezet. Daarbij wordt de Vlaamse arbeidsmarktpopulatie ingedeeld naar het aandeel werknemers dat zich voor het betrokken werkbaarheidsaspect al dan niet in een problematische situatie bevindt. De categorie 'acuut problematisch' is een subgroep binnen de groep 'problematisch' maar wordt eveneens gepercenteerd op de volledige arbeidsmarkt populatie.

Tabel 3-3 Risico-indicatoren voor de Vlaamse arbeidsmarkt 2004–2007

werkbaarheidsrisico's								
			niet problematisch		problematisch		acuut problematisch	
	2004 N	2007 N	2004 %	2007 %	2004 %	2007 %	2004 %	2007 %
werkdruk	10991	8925	69,0	69,4	31,0	30,6	12,8	12,5
emotionele belasting	10987	8910	79,5	79,3	20,5	20,7	4,0	4,3
taakvariatie	10999	8919	76,2	76,5	23,8	23,5	11,5	10,5
autonomie	10999	8906	79,2	79,8	20,8	20,2	7,3	7,5
ondersteuning leiding	10977	8911	83,9	84,0	16,1	16,0	6,1	6,2
arbeidsomstandigheden	10654	9497	87,9	86,3	12,1	13,7	4,5	5,3

Leeswijzer: gele inkleuring wijst op significante (Pearson) χ^2 ($p \leq 0,05$) en dus een statistisch betekenisvol verschil tussen 2004 en 2007.

Figuur 3-3 Risico-indicatoren voor de Vlaamse arbeidsmarkt 2004–2007

Leeswijzer: acuut problematisch (de verschoven rode blokjes in elke indicatorbalk) is een subgroep binnen de categorie problematisch (oranje zone), maar wordt gepercenteerd op de totale onderzoekspopulatie

Op het vlak van de werkdruk, emotionele belasting, autonomie in het werk en de ondersteuning door de directe leiding is er geen statistisch significant verschil tussen 2004 en 2007.

Voor werkdruk behoort in 2007 69,4% van de werknemers tot de niet-problematische categorie, 30,6% tot de problematische categorie en 12,5% tot de acuut problematische categorie. In 2004 was dat respectievelijk 69,0%, 31,0% en 12,8%.

Voor emotionele belasting behoort in 2007 79,3% van de werknemers tot de niet problematische categorie, 20,7% tot de problematische categorie en 4,3% tot de acuut problematische categorie. In 2004 was dat respectievelijk 79,5%, 20,5% en 4,0%.

Voor autonomie in het werk behoort in 2007 79,8% van de werknemers tot de niet problematische categorie, 20,2% tot de problematische categorie en 7,5% tot de acuut problematische categorie. In 2004 was dat respectievelijk 79,2%, 20,8% en 7,3%.

Voor de ondersteuning door de directe leiding behoort in 2007 84,0% van de werknemers tot de niet problematische categorie, 16,0% tot de problematische categorie en 6,2% tot de acuut problematische categorie. In 2004 was dat respectievelijk 83,9%, 16,1% en 6,1%.

Op het vlak van taakvariatie en de arbeidsomstandigheden zijn er wel statistisch significante verschillen tussen 2004 en 2007.

Voor taakvariatie is het aandeel van de werknemers dat tot de acuut problematische categorie behoort significant gedaald van 11,5% in 2004 tot 10,5% in 2007 (- 1 procentpunt). In 2007 behoort 76,5% tot de niet problematische categorie en 23,5% tot de problematische categorie; In 2004 was dat respectievelijk 76,2% en 23,8%; deze verschillen zijn statistisch niet significant.

Voor arbeidsomstandigheden is het aandeel dat tot de problematische groep behoort significant gestegen van 12,1% tot 13,7% (+ 1,6 procentpunt) en het aandeel dat tot de acuut problematische groep behoort van 4,5% tot 5,3% (+ 0,8 procentpunt).

Hoofdstuk 4: Werkbaarheidsverschillen voor diverse deelpopulaties op de Vlaamse arbeids- markt 2004–2007

1. Overzicht en leeswijzer

In hoofdstuk 3 werden de WBM-indicatoren voor 2004 en 2007 met elkaar vergeleken voor de Vlaamse arbeidsmarkt in zijn geheel. In dit hoofdstuk stellen we het algemeen beeld scherper met vergelijkende data voor de verschillende deelpopulaties.

Voor elk van de vier werkbaarheidsindicatoren en de zes risico-indicatoren worden in dit hoofdstuk vergelijkende gegevens voor 2004 en 2007 gepresenteerd voor de volgende deelpopulaties:

- Geslacht
- Leeftijd (- 30 j, 30-39 j, 40-49 j, 50-54 j, 55+ j)
- Contracttype (vast of tijdelijk werk)
- Dienstomvang (voltijds, deeltijds 60%+, deeltijds -60%)
- Beroepsgroep (ongeschoolde/geoefende arbeider, geschoolde arbeider/technicus, uitvoerende bediende, onderwijs/zorgfunctie, middenkader/professional, kader/directie)
- Ondernemingsdimensie (- 10 wkn, 10-49 wkn, 50-99 wkn, 100-499 wkn, 500+ wkn)
- Sector (textiel/confectie, metaal, bouw, voeding, chemie, groot- en kleinhandel, horeca, zakelijke dienstverlening, transport, post en telecommunicatie, financiële sector, openbaar bestuur, gezondheids- en welzijnszorg, onderwijs)
- Sector (gegroepeerd naar secundair, tertiair, quartair)

Bij elke WMB-indicator worden twee tabellen gegeven. In de eerste tabel kan voor elke deelpopulatie (bv. voltijdse werknemers) afgelezen worden of er voor de de betrokken indicator al dan niet significante verschillen zijn tussen 2004 en 2007 bij vergelijking van de categorieën 'niet problematisch', 'problematisch' en 'acut problematisch'. In de tweede tabel kan voor elk kenmerk (bv. dienstomvang) afgelezen worden of er voor de betrokken indicator in 2004 en 2007 al dan niet een significant verschil is tussen de deelpopulaties (voor het kenmerk dienstomvang is zijn dit voltijdse werknemers, deeltijds 60%+ en deeltijds -60%) bij vergelijking van de categorieën 'niet problematisch', 'problematisch' en 'acut problematisch'.

Figuur 4-1 Leeswijzer tabellen WMB-indicatoren naar deelpopulaties Vlaamse arbeidsmarkt, verschillen 2004-2007

Voor elke deelpopulatie (man, vrouw, -30j, enz.) wordt nagegaan of er op het vlak van leermogelijkheden al dan niet een significant verschil is tussen 2004 en 2007 bij vergelijking van de categorieën 'niet problematisch', 'problematisch' en 'acuut problematisch'.

de **niet-problematische** ('groen') en de **problematische** ('oranje') groep vormen samen de totale deelpopulatie (voor leermogelijkheden bij de mannen in 2007: resp. 81,2% + 18,8% = 100%; N = 4451)

acuut problematisch ('rood') is een subgroep binnen de groep 'problematisch' maar het aandeel wordt berekend op de totale deelpopulatie: 7,1% van het totaal aantal mannen (N = 4451) behoort in 2007 tot de groep 'psychische vermoeidheid acuut problematisch'

LEERMOGELIJKHEDEN			niet problematisch		problematisch		acuut problematisch	
	2004	2007	2004	2007	2004	2007	2004	2007
	N	N	%	%	%	%	%	%
Vlaamse arbeidsmarkt	10986	8911	77,4	80,1	22,6	19,9	8,4	7,3
man	5360	4451	78,4	81,2	21,6	18,8	7,7	7,1
vrouw	4841	4304	76,3	79,2	23,7	20,8	9,1	7,7
- 30 jaar	2096	1691	80,0	83,6	20,0	16,4	7,7	6,7
30 - 39 jaar	3105	2404	79,0	81,1	21,0	18,9	7,3	6,8
40 - 49 jaar	3229	2828	75,5	79,0	24,5	21,1	9,3	7,9
50 - 54 jaar	1202	1129	73,3	77,4	26,7	22,6	10,0	8,7
55 + jaar	599	720	78,6	78,9	21,4	21,1	8,3	6,5

Gele inkleuring:

Bij vergelijking van de groep 'problematisch' versus 'niet-problematisch' wordt voor de leeftijdsgroep -30 jaar een significante (Pearson) χ^2 en dus een statistisch betekenisvol verschil vastgesteld tussen 2004 en 2007 ($p \leq 0,05$).

Voor de groep 'acuut problematisch' wordt voor de leeftijdsgroep -30 jaar geen significante χ^2 vastgesteld en zijn de cijfers bijgevolg niet geel ingekleurd.

Figuur 4-2 Leeswijzer tabellen WMB-indicatoren Vlaamse arbeidsmarkt 2004-2007, verschillen binnen deelpopulaties

Voor elk kenmerk (geslacht, leeftijd, enz.) wordt zowel voor de WBM-meting 2004 als voor de WBM-meting 2007, nagegaan of er op het vlak van leermogelijkheden al dan niet een significant verschil (s = significant ;ns = niet significant) is tussen de deelpopulaties bij vergelijking van de categorieën 'niet problematisch', 'problematisch' en 'acuut problematisch'. De deelpopulaties die bij elk kenmerk in de analyse betrokken zijn, zijn deze die in de tabel a opgenomen zijn.

LEERMOGELIJKHEDEN	niet problematisch		problematisch		acuut problematisch	
	2004	2007	2004	2007	2004	2007
	geslacht	s	s	s	s	s
leeftijd	s	s	s	s	s	ns
vast - tijdelijk	ns	ns	ns	ns	ns	ns
voltijds - deeltijds	s	s	s	s	s	s
soort job	s	s	s	s	s	s
ondernemingsgrootte	ns	s	ns	s	ns	ns
sectoren (14)	s	s	s	s	s	s
sectoren (3)	s	s	s	s	s	s

s / ns:

bij vergelijking van de groep 'problematisch' versus 'niet-problematisch' wordt in 2007 voor het kenmerk ondernemingsgrootte een significante (Pearson) χ^2 (s) en dus een statistisch betekenisvol verschil vastgesteld tussen de vijf deelpopulaties ($p \leq 0,05$). In 2004 was het verschil niet significant (ns)

Het hoofdstuk wordt afgesloten met een overzicht van de werkbaarheidsgraad 2004-2007 voor de verschillende deelpopulaties.

2. Psychische vermoeidheid bij deelpopulaties, Vlaamse arbeidsmarkt 2004-2007

Tabel 4-1 Psychische vermoeidheid, Vlaamse arbeidsmarkt 2004-2007

PSYCHISCHE VERMOEIDHEID			niet problematisch		problematisch		acuut problematisch	
	2004	2007	2004	2007	2004	2007	2004	2007
	N	N	%	%	%	%	%	%
Vlaamse arbeidsmarkt	10247	9516	71,1	71,2	28,9	28,8	10,2	9,7
man	5349	4850	72,4	72,9	27,6	27,1	10,0	9,3
vrouw	4844	4629	69,8	69,4	30,2	30,6	10,6	10,0
- 30 jaar	2102	1790	73,5	74,8	26,5	25,2	8,4	7,2
30 - 39 jaar	3106	2553	71,6	72,0	28,4	28,0	9,3	9,3
40 - 49 jaar	3230	3081	70,3	69,6	29,7	30,4	11,5	10,3
50 - 54 jaar	1191	1265	66,9	68,5	33,1	31,5	12,7	10,7
55 + jaar	596	811	73,2	71,3	26,8	28,7	10,2	12,2
vast	9090	8741	71,0	71,1	29,0	28,9	10,3	9,7
tijdelijk	750	540	74,5	74,3	25,5	25,7	8,8	7,6
voltijds	7467	6850	71,0	71,1	29,0	28,9	10,4	10,0
deeltijds 60%+	1428	1496	70,3	69,4	29,7	30,6	10,4	9,6
deeltijds -60%	952	914	75,3	76,1	24,7	23,9	8,4	6,8
ongeschoolde/geoefende arbeider	1400	1299	69,2	69,7	30,8	30,3	11,4	9,8
geschoolde arbeider - technicus	1991	1753	76,5	76,6	23,5	23,4	7,4	6,9
uitvoerend bediende	2840	2627	73,3	73,7	26,7	26,3	9,4	9,1
onderwijs- of zorgfunctie	1656	1627	68,7	68,3	31,3	31,7	10,7	10,4
middenkader - professional	1368	1410	66,4	67,4	33,6	32,6	13,2	11,6
kader of directie	520	486	65,8	63,6	34,2	36,4	11,9	12,6
< 10 wkn	1335	1168	74,4	74,0	25,6	26,0	9,4	8,3
10- 49 wkn	2502	2179	70,1	69,8	29,9	30,2	11,0	10,4
50-99 wkn	1336	1272	71,8	70,4	28,2	29,6	9,8	10,0
100 - 499 wkn	2310	2197	71,0	71,8	29,0	28,2	10,3	8,9
> 499 wkn	2310	2350	70,6	71,2	29,4	28,8	9,7	9,8
textiel confectie	240	178	72,5	75,8	27,5	24,2	11,3	6,2
metaal	946	823	74,4	73,0	25,6	27,0	9,0	8,6
bouw	564	518	68,6	75,9	31,4	24,1	11,9	8,3
voeding	286	272	74,1	67,6	25,9	32,4	11,9	9,9
chemie	422	421	70,9	76,0	29,1	24,0	8,8	8,6
groot- en kleinhandel	814	710	70,6	69,6	29,4	30,4	10,6	10,6
horeca	219	193	70,8	69,9	29,2	30,1	9,1	8,3
zakelijke dienstverlening	551	599	68,6	69,8	31,4	30,2	11,8	10,7
transport	387	384	70,3	69,0	29,7	31,0	10,3	10,4
post - telecommunicatie	244	247	65,6	64,4	34,4	35,6	16,0	14,6
financiële sector	434	354	65,9	71,2	34,1	28,8	13,6	11,0
openbaar bestuur	1113	1025	77,6	74,9	22,4	25,1	9,1	8,5
gezondheids- en welzijnszorg	1396	1401	69,1	69,9	30,9	30,1	9,4	8,6
onderwijs	1088	977	67,6	68,6	32,4	31,4	11,8	12,1
secundaire sector	2906	2528	72,2	73,1	27,8	26,9	9,9	8,5
tertiaire sector	2699	2457	69,8	70,0	30,2	30,0	10,8	10,6
quartaire sector	3760	3579	71,7	71,3	28,3	28,7	9,9	9,5

In de bouwsector is het aandeel dat tot de problematische groep behoort significant gedaald.

Tabel 4-2 Psychische vermoeidheid, Vlaamse arbeidsmarkt 2004-2007, verschillen binnen deelpopulaties

PSYCHISCHE VERMOEIDHEID	niet problematisch		problematisch		acuut problematisch	
	2004	2007	2004	2007	2004	2007
	geslacht	s	s	s	s	ns
leeftijd	s	s	s	s	s	s
vast - tijdelijk	s	ns	s	ns	ns	ns
voltijds - deeltijds	s	s	s	s	ns	s
soort job	s	s	s	s	s	s
ondernemingsgrootte	ns	ns	ns	ns	ns	ns
sectoren (14)	s	s	s	s	s	s
sectoren (3)	ns	s	ns	s	ns	s

Wat de verschillen binnen deelpopulaties betreft zijn er tussen 2004 en 2007 wijzigingen voor de kenmerken 'contracttype', 'dienstomvang' en 'sectoren (3)'.

Voor contracttype geldt dat er in 2007 geen significant verschil meer is binnen de deeltgroepen 'niet problematisch' en 'problematisch'. Voor dienstomvang geldt dat het verschil tussen voltijdsen en deeltijdsen in 2007 significant geworden is binnen de deeltgroep 'acuut problematisch'. Voor de drie sectorgroepen geldt dat het verschil in 2007 significant geworden is binnen de deeltgroepen 'niet problematisch', 'problematisch' en 'acuut problematisch'.

3. Welbevinden in het werk bij deelpopulaties, Vlaamse arbeidsmarkt 2004-2007

Tabel 4-3 Welbevinden in het werk, Vlaamse arbeidsmarkt 2004-2007

WELBEVINDEN	2004 N	2007 N	niet problematisch		problematisch		acuut problematisch	
			2004 %	2007 %	2004 %	2007 %	2004 %	2007 %
Vlaamse arbeidsmarkt	10243	9528	81,3	81,9	18,7	18,1	8,0	7,9
man	5345	4850	79,5	79,8	20,5	20,2	8,5	8,6
vrouw	4841	4640	83,2	84,0	16,8	16,0	7,4	7,2
- 30 jaar	2103	1792	79,7	79,2	20,3	20,8	8,6	9,3
30 - 39 jaar	3104	2560	80,9	81,9	19,1	18,1	8,2	7,8
40 - 49 jaar	3218	3085	81,9	82,6	18,1	17,4	7,4	7,9
50 - 54 jaar	1195	1264	81,0	81,9	19,0	18,1	8,4	7,0
55 + jaar	599	811	86,1	85,0	13,9	15,0	7,0	6,5
vast	9089	8753	81,1	81,9	18,9	18,1	8,1	7,9
tijdelijk	751	540	83,8	84,4	16,2	15,6	6,8	6,7
voltijds	7470	6862	81,3	81,8	18,7	18,2	8,0	7,9
deeltijds 60%+	1431	1501	81,0	81,9	19,0	18,1	8,2	8,7
deeltijds -60%	946	910	82,1	84,0	17,9	16,0	7,3	6,3
ongeschoolde/geoefende arbeider	1389	1299	69,6	69,7	30,4	30,3	13,8	12,7
geschoolde arbeider - technicus	1994	1758	79,2	79,5	20,8	20,5	8,6	8,5
uitvoerend bediende	2842	2629	79,7	80,6	20,3	19,4	9,2	8,9
onderwijs- of zorgfunctie	1660	1634	90,2	91,0	9,8	9,0	3,9	4,1
middenkader - professional	1370	1411	86,0	86,1	14,0	13,9	5,4	5,8
kader of directie	521	486	91,4	89,5	8,6	10,5	2,5	4,9
< 10 wkn	1334	1173	80,3	82,5	19,7	17,5	7,7	8,2
10- 49 wkn	2499	2184	81,8	83,0	18,2	17,0	8,1	7,4
50-99 wkn	1339	1270	82,3	81,9	17,7	18,1	7,5	7,6
100 - 499 wkn	2311	2200	81,7	81,7	18,3	18,3	7,7	8,1
> 499 wkn	2311	2354	80,7	81,3	19,3	18,7	8,4	7,8
textiel confectie	237	178	74,7	74,7	25,3	25,3	9,6	10,8
metaal	945	822	75,8	75,5	24,2	24,5	11,6	11,7
bouw	563	519	79,4	82,1	20,6	17,9	9,4	8,7
voeding	284	270	74,3	76,7	25,7	23,3	12,7	10,7
chemie	423	422	78,3	80,8	21,7	19,2	8,0	6,6
groot- en kleinhandel	814	710	78,6	80,3	21,4	19,7	9,5	9,2
horeca	219	195	79,0	80,5	21,0	19,5	8,7	7,2
zakelijke dienstverlening	555	599	75,5	77,8	24,5	22,2	10,3	10,7
transport	381	384	79,0	73,4	21,0	26,6	10,2	9,4
post - telecommunicatie	244	246	78,7	70,7	21,3	29,3	9,8	11,4
financiële sector	434	355	79,0	84,2	21,0	15,8	9,0	7,0
openbaar bestuur	1115	1022	84,2	84,5	15,8	15,5	6,9	5,9
gezondheids- en welzijnszorg	1402	1410	87,2	89,0	12,8	11,0	4,9	4,8
onderwijs	1085	978	89,4	91,3	10,6	8,7	4,4	4,8
secundaire sector	2900	2528	76,9	77,7	23,1	22,3	10,3	9,9
tertiaire sector	2695	2462	78,4	79,1	21,6	20,9	9,4	9,2
quartaire sector	3767	3587	86,9	88,0	13,1	12,0	5,4	5,4

Bij kader-en directieleden is het aandeel dat tot de acuut problematische groep behoort significant toegenomen.

In de sector 'post-telecommunicatie' is het aandeel dat tot de problematische groep behoort significant toegenomen.

Tabel 4-4 Welbevinden in het werk, Vlaamse arbeidsmarkt 2004-2007, verschillen binnen deelpopulaties

WELBEVINDEN IN HET WERK	niet problematisch		problematisch		acuut problematisch	
	2004	2007	2004	2007	2004	2007
	geslacht	s	s	s	s	s
leeftijd	s	s	s	s	ns	ns
vast - tijdelijk	ns	ns	ns	ns	ns	ns
voltijds - deeltijds	ns	ns	ns	ns	ns	ns
soort job	s	s	s	s	s	s
ondernemingsgrootte	ns	ns	ns	ns	ns	ns
sectoren (14)	s	s	s	s	s	s
sectoren (3)	s	s	s	s	s	s

De verschillen binnen deelpopulaties die in 2004 significant/niet-significant waren in de deelpopulaties 'niet problematisch', 'problematisch' en 'acuut problematisch', zijn dat in 2007 eveneens.

4. Leermogelijkheden bij deelpopulaties, Vlaamse arbeidsmarkt 2004-2007

Tabel 4-5 Leermogelijkheden, Vlaamse arbeidsmarkt 2004-2007

LEERMOGELIJKHEDEN	2004 N	2007 N	niet problematisch		problematisch		acuut problematisch	
			2004 %	2007 %	2004 %	2007 %	2004 %	2007 %
Vlaamse arbeidsmarkt	10986	8911	77,4	80,1	22,6	19,9	8,4	7,3
man	5360	4451	78,4	81,2	21,6	18,8	7,7	7,1
vrouw	4841	4304	76,3	79,2	23,7	20,8	9,1	7,7
- 30 jaar	2096	1691	80,0	83,6	20,0	16,4	7,7	6,7
30 - 39 jaar	3105	2404	79,0	81,1	21,0	18,9	7,3	6,8
40 - 49 jaar	3229	2828	75,5	79,0	24,5	21,1	9,3	7,9
50 - 54 jaar	1202	1129	73,3	77,4	26,7	22,6	10,0	8,7
55 + jaar	599	720	78,6	78,9	21,4	21,1	8,3	6,5
vast	9772	8170	77,4	80,0	22,6	20,0	8,3	7,5
tijdelijk	800	509	77,9	81,7	22,1	18,3	9,3	5,3
voltijds	8026	6398	79,3	82,2	20,7	17,8	7,4	6,6
deeltijds 60%+	1532	1407	74,2	75,8	25,8	24,2	9,1	9,0
deeltijds -60%	1021	853	68,3	71,5	31,7	28,5	14,1	10,1
ongeschoolde/geoefende arbeider	1511	1219	47,7	51,9	52,3	48,1	26,1	22,8
geschoolde arbeider - technicus	2146	1616	73,6	75,3	26,4	24,7	9,2	9,3
uitvoerend bediende	3027	2484	76,0	80,2	24,0	19,8	7,5	5,9
onderwijs- of zorgfunctie	1771	1508	90,3	92,1	9,7	7,9	2,0	1,8
middenkader - professional	1476	1321	94,4	92,7	5,6	7,3	0,7	1,5
kader of directie	567	461	97,5	95,9	2,5	4,1	0,4	0,9
< 10 wkn	1447	1108	75,6	80,6	24,4	19,4	9,6	6,9
10 - 49 wkn	2654	2039	77,2	79,5	22,8	20,5	8,7	7,1
50-99 wkn	1430	1181	76,2	78,0	23,8	22,0	8,3	8,5
100 - 499 wkn	2482	2059	78,3	79,6	21,7	20,4	7,5	7,8
> 499 wkn	2505	2190	79,0	82,5	21,0	17,5	7,9	6,4
textiel confectie	258	174	58,1	63,2	41,9	36,8	19,0	20,7
metaal	1007	772	72,5	74,5	27,5	25,5	11,9	8,8
bouw	599	477	79,5	85,7	20,5	14,3	4,7	4,8
voeding	306	246	69,6	68,3	30,4	31,7	12,7	13,4
chemie	454	383	79,5	85,1	20,5	14,9	8,8	4,4
groot- en kleinhandel	884	671	69,2	72,7	30,8	27,3	11,7	10,3
horeca	231	185	67,1	66,5	32,9	33,5	14,7	13,5
zakelijke dienstverlening	609	566	74,4	77,7	25,6	22,3	10,2	10,6
transport	405	345	70,6	66,1	29,4	33,9	13,8	12,2
post telecom	262	236	69,8	75,4	30,2	24,6	13,0	10,2
financiële sector	463	339	85,1	89,7	14,9	10,3	2,4	3,2
openbaar bestuur	1186	964	79,2	83,1	20,8	16,9	6,7	4,6
gezondheid- en welzijnzorg	1504	1304	82,0	86,0	18,0	14,0	5,5	3,8
onderwijs	1160	915	91,6	92,8	8,4	7,2	2,4	2,6
secundaire sector	3106	2346	73,1	76,1	26,9	23,9	10,5	9,5
tertiaire sector	2907	2310	74,2	76,5	25,8	23,5	9,8	9,3
quartaire sector	4032	3349	83,4	86,3	16,6	13,7	5,3	4,1

In 2007 is het aandeel van de werknemers op de Vlaamse arbeidsmarkt dat tot de problematische groep behoort op het vlak van leermogelijkheden significant gedaald van 22,6% tot 19,9%. Het aandeel dat tot de acut problematische groep behoort is significant gedaald van 8,4 tot 7,3%.

Voor de volgende deelpopulaties is het aandeel dat tot de **problematische groep** behoort in 2007 significant gedaald:

- mannen
- vrouwen
- -30 jarigen
- 40-49 jarigen
- werknemers met een vast contract
- werknemers die voltijds werken
- ongeschoolde/geoefende arbeiders
- uitvoerende bedienden
- werknemers tewerkgesteld in ondernemingen met minder dan 10 werknemers
- werknemers tewerkgesteld in ondernemingen met meer dan 499 werknemers
- werknemers tewerkgesteld in de gezondheids- en verzorgingszorg
- werknemers tewerkgesteld in het openbaar bestuur
- werknemers tewerkgesteld in de bouwsector
- werknemers tewerkgesteld in de chemische sector

Voor de volgende deelpopulaties is het aandeel dat tot de **acut problematische groep** behoort in 2007 significant gedaald:

- vrouwen
- 40-49 jarigen
- werknemers met een tijdelijk contract
- kleine deeltijders (- 60%)
- ongeschoolde/geoefende arbeiders
- uitvoerende bedienden
- werknemers tewerkgesteld in ondernemingen met minder dan 50 werknemers
- werknemers tewerkgesteld in de gezondheids- en verzorgingszorg
- werknemers tewerkgesteld in het openbaar bestuur
- werknemers tewerkgesteld in metaalindustrie
- werknemers tewerkgesteld in chemische nijverheid.

Voor de deelpopulatie 'middenkader-professional' is het aandeel dat tot de acut problematische groep behoort in 2007 significant gestegen.

Tabel 4-6 Leermogelijkheden, Vlaamse arbeidsmarkt 2004-2007, verschillen binnen deelpopulaties

LEERMOGELIJKHEDEN	niet problematisch		problematisch		acuut problematisch	
	2004	2007	2004	2007	2004	2007
	geslacht	s	s	s	s	s
leeftijd	s	s	s	s	s	ns
vast - tijdelijk	ns	ns	ns	ns	ns	ns
voltijds - deeltijds	s	s	s	s	s	s
soort job	s	s	s	s	s	s
ondernemingsgrootte	ns	s	ns	s	ns	ns
sectoren (14)	s	s	s	s	s	s
sectoren (3)	s	s	s	s	s	s

Wat de verschillen binnen deelpopulaties betreft stellen we vast dat er tussen 2004 en 2007 enkel wijzigingen optreden naar geslacht, leeftijd en ondernemingsgrootte.

Voor geslacht en leeftijd geldt dat er in 2007 tussen deelpopulaties geen significant verschil meer is voor de groep 'acuut problematisch'.

Naar ondernemingsgrootte treedt er in 2007 een significant verschil op tussen de deelpopulaties binnen de deelgroepen 'niet problematisch' en 'problematisch'.

5. Werk-privé-balans bij deelpopulaties, Vlaamse arbeidsmarkt 2004-2007

Tabel 4-7 Werk-privé-balans, Vlaamse arbeidsmarkt 2004-2007

WERK-PRIVE-BALANS			niet problematisch		problematisch		acuut problematisch	
	2004	2007	2004	2007	2004	2007	2004	2007
	N	N	%	%	%	%	%	%
Vlaamse arbeidsmarkt	11020	9560	88,2	89,2	11,8	10,8	3,1	2,4
man	5373	4866	88,7	89,8	11,3	10,2	3,1	2,2
vrouw	4871	4665	88,0	88,6	12,0	11,4	3,0	2,7
- 30 jaar	2105	1795	89,4	91,5	10,6	8,5	2,8	1,3
30 - 39 jaar	3126	2571	86,5	88,2	13,5	11,8	3,6	3,0
40 - 49 jaar	3245	3098	88,1	88,6	11,9	11,4	3,3	2,6
50 - 54 jaar	1205	1276	90,6	88,7	9,4	11,3	1,7	2,5
55 + jaar	595	812	90,9	90,3	9,1	9,7	2,4	2,5
vast	9810	8780	88,2	89,2	11,8	10,8	3,1	2,4
tijdelijk	800	543	87,9	89,9	12,1	10,1	2,9	2,8
voltijds	8052	6876	87,3	88,3	12,7	11,7	3,5	2,5
deeltijds 60%+	1545	1507	89,1	90,2	10,9	9,8	2,5	2,9
deeltijds -60%	1018	919	93,7	95,2	6,3	4,8	1,0	0,5
ongeschoolde/geoefende arbeider	1512	1305	90,5	90,3	9,5	9,7	3,2	2,5
geschoolde arbeider - technicus	2148	1763	91,7	92,7	8,3	7,3	2,2	1,7
uitvoerend bediende	3042	2641	90,5	92,2	9,5	7,8	2,5	1,8
onderwijs- of zorgfunctie	1788	1641	87,0	87,9	13,0	12,1	2,8	2,3
middenkader - professional	1479	1410	82,4	83,9	17,6	16,1	4,5	3,5
kader of directie	567	486	75,7	77,8	24,3	22,2	6,9	5,3
< 10 wkn	1445	1179	88,0	90,6	12,0	9,4	3,3	2,0
10- 49 wkn	2672	2195	87,2	88,4	12,8	11,6	3,8	2,9
50-99 wkn	1437	1275	88,4	88,5	11,6	11,5	2,7	2,3
100 - 499 wkn	2492	2202	88,0	89,9	12,0	10,1	2,8	2,4
> 499 wkn	2511	2356	89,3	89,3	10,7	10,7	2,7	2,0
textiel confectie	260	177	90,4	91,0	9,6	9,0	3,5	2,3
metaal	1008	824	90,8	91,5	9,2	8,5	2,5	2,9
bouw	606	520	87,7	90,6	12,2	9,4	2,1	2,5
voeding	302	273	87,1	88,6	12,9	11,4	4,0	1,8
chemie	455	421	89,0	88,8	11,0	11,2	2,9	2,6
groot- en kleinhandel	883	713	87,2	88,1	12,8	11,9	3,4	3,9
horeca	232	195	82,3	89,2	17,7	10,8	6,9	3,6
zakelijke dienstverlening	610	601	86,9	86,0	13,1	14,0	5,2	3,5
transport	409	384	82,9	85,2	17,1	14,8	5,1	2,3
post - telecommunicatie	262	247	88,9	89,1	11,1	10,9	3,8	2,0
financiële sector	462	356	86,1	87,9	13,9	12,1	2,8	1,7
openbaar bestuur	1193	1024	92,2	92,9	7,8	7,1	1,5	1,6
gezondheids- en welzijnszorg	1514	1417	89,2	90,3	10,8	9,7	1,9	1,3
onderwijs	1167	983	85,1	85,0	14,9	15,0	3,9	3,3
secundaire sector	3111	2535	89,3	90,7	10,7	9,3	2,8	2,4
tertiaire sector	2911	2469	86,3	87,2	13,6	12,8	4,3	3,1
quartaire sector	4056	3601	89,1	89,8	10,9	10,2	2,4	1,9

In 2007 is het aandeel van de werknemers op de Vlaamse arbeidsmarkt dat tot de problematische groep behoort op het vlak van werk-privé-balans in het werk significant gedaald van 11,8% tot 10,8%. Het aandeel dat tot de acuut problematische groep behoort is significant gedaald van 3,1% tot 2,4%.

Voor de volgende deelpopulaties is het aandeel dat tot de **problematische groep** behoort in 2007 significant gedaald:

- -30 jarigen
- werknemers met een vast contract
- uitvoerende bedienden
- werknemers tewerkgesteld in ondernemingen met minder dan 10 werknemers
- werknemers tewerkgesteld in ondernemingen met met 100-499 werknemers
- werknemers tewerkgesteld in de horeca.

Voor de volgende deelpopulaties is het aandeel dat tot de acuut problematische groep behoort in 2007 significant gedaald:

- mannen
- -30 jarigen
- werknemers met een vast contract
- werknemers die voltijds werken
- werknemers tewerkgesteld in de transportsector.

Tabel 4-8 Werk-privé-balans, Vlaamse arbeidsmarkt 2004-2007, verschillen binnen deelpopulaties

WERK-PRIVE-BALANS	niet problematisch		problematisch		acuut problematisch	
	2004	2007	2004	2007	2004	2007
	geslacht	ns	ns	ns	ns	ns
leeftijd	s	s	s	s	s	s
vast - tijdelijk	ns	ns	ns	ns	ns	ns
voltijds - deeltijds	s	s	s	s	s	s
soort job	s	s	s	s	s	s
ondernemingsgrootte	ns	ns	ns	ns	ns	ns
sectoren (14)	s	s	s	s	s	s
sectoren (3)	s	s	s	s	s	s

De verschillen binnen deelpopulaties die in 2004 significant/niet-significant waren in de deelpopulaties 'niet problematisch', 'problematisch' en 'acuut problematisch', zijn dat in 2007 eveneens.

6. Werkdruk bij deelpopulaties, Vlaamse arbeidsmarkt 2004-2007

Tabel 4-9 Werkdruk, Vlaamse arbeidsmarkt 2004-2007

WERKDRUK			niet problematisch		problematisch		acuut problematisch	
	2004	2007	2004	2007	2004	2007	2004	2007
	N	N	%	%	%	%	%	%
Vlaamse arbeidsmarkt	10991	8925	69,0	69,4	31,0	30,6	12,8	12,5
man	5358	4457	68,1	69,5	31,9	30,5	13,2	12,5
vrouw	4851	4310	70,4	69,1	29,6	30,9	12,2	12,6
- 30 jaar	2101	1692	73,7	73,2	26,3	26,8	9,2	9,1
30 - 39 jaar	3120	2409	67,4	67,6	32,6	32,4	13,0	12,6
40 - 49 jaar	3227	2830	67,9	68,2	32,1	31,8	14,4	14,0
50 - 54 jaar	1197	1136	66,7	68,0	33,3	32,0	14,8	14,0
55 + jaar	593	719	73,4	72,0	26,6	28,0	10,5	12,5
vast	9775	8187	68,5	69,0	31,5	31,0	13,1	12,8
tijdelijk	801	506	76,0	79,2	24,0	20,8	9,4	6,1
voltijds	8026	6407	67,7	68,6	32,3	31,4	13,2	12,5
deeltijds 60%+	1535	1409	71,1	69,4	28,9	30,6	12,2	13,1
deeltijds -60%	1023	855	76,2	77,1	23,8	22,9	10,9	10,2
ongeschoolde/geoefende arbeider	1512	1214	73,6	73,1	26,4	26,9	12,1	12,4
geschoolde arbeider - technicus	2149	1621	73,5	74,8	26,5	25,2	10,7	11,2
uitvoerend bediende	3033	2490	72,3	72,1	27,7	27,9	11,2	11,2
onderwijs- of zorgfunctie	1766	1509	72,2	72,6	27,8	27,4	10,5	9,3
middenkader - professional	1474	1322	54,0	57,6	46,0	42,4	18,3	17,1
kader of directie	565	461	49,6	52,1	50,4	47,9	24,4	20,2
< 10 wkn	1444	1114	75,6	74,1	24,4	25,9	9,5	10,1
10- 49 wkn	2658	2041	69,6	71,5	30,4	28,5	12,9	12,0
50-99 wkn	1436	1183	69,6	70,7	30,4	29,3	12,2	12,9
100 - 499 wkn	2479	2062	68,4	67,9	31,6	32,1	13,0	12,8
> 499 wkn	2503	2190	64,6	66,2	35,4	33,8	14,8	13,3
textiel confectie	257	174	69,6	69,0	30,4	31,0	12,8	16,7
metaal	1012	771	67,2	63,4	32,8	36,6	13,8	15,0
bouw	602	481	65,4	71,7	34,6	28,3	15,9	13,7
voeding	306	246	65,7	65,4	34,3	34,6	12,7	11,8
chemie	454	385	67,8	71,4	32,2	28,6	11,2	10,9
groot- en kleinhandel	884	674	71,6	70,0	28,4	30,0	12,4	11,1
horeca	233	186	71,2	74,7	28,8	25,3	12,9	10,8
zakelijke dienstverlening	613	564	63,3	61,9	36,7	38,1	17,5	16,5
transport	406	346	66,5	69,4	33,5	30,6	12,6	14,2
post - telecommunicatie	264	237	65,2	62,9	34,8	37,1	19,7	16,5
financiële sector	462	338	56,3	62,1	43,7	37,9	17,7	15,4
openbaar bestuur	1186	965	77,3	77,1	22,7	22,9	9,4	8,3
gezondheids- en welzijnszorg	1501	1312	67,9	67,8	32,1	32,2	13,9	12,3
onderwijs	1153	912	72,2	74,8	27,8	25,2	9,1	9,0
secundaire sector	3112	2350	67,5	67,4	32,5	32,6	13,4	14,1
tertiaire sector	2913	2312	66,7	66,7	33,3	33,3	14,4	13,6
quartaire sector	4021	3355	72,5	72,9	27,5	27,1	10,9	10,0

Bij werknemers met een tijdelijk contract is het aandeel dat tot de acut problematische groep behoort significant gedaald.

In de bouwsector is het aandeel dat tot de problematische groep behoort significant gedaald.

Tabel 4-10 Werkdruk, Vlaamse arbeidsmarkt 2004-2007, verschillen binnen deelpopulaties

WERKDRUK	niet problematisch		problematisch		acut problematisch	
	2004	2007	2004	2007	2004	2007
	geslacht	s	ns	s	ns	ns
leeftijd	s	s	s	s	s	s
vast - tijdelijk	s	s	s	s	s	s
voltijds - deeltijds	s	s	s	s	ns	ns
soort job	s	s	s	s	s	s
ondernemingsgrootte	s	s	s	s	s	ns
sectoren (14)	s	s	s	s	s	s
sectoren (3)	s	s	s	s	s	s

Wat de verschillen binnen deelpopulaties betreft stellen we vast dat er tussen 2004 en 2007 enkel wijzigingen optreden naar geslacht en ondernemingsgrootte.

Binnen de deeltijds groepen 'niet problematisch' en 'problematisch' was er in 2004 een significant verschil tussen mannen en vrouwen; in 2007 is dat verschil niet meer significant.

Naar ondernemingsgrootte was er in 2004 een significant verschil binnen de deeltijds groep 'acut problematisch'; in 2007 is dat verschil niet meer significant.

7. Emotionele belasting bij deelpopulaties, Vlaamse arbeidsmarkt 2004-2007

Tabel 4-11 Emotionele belasting, Vlaamse arbeidsmarkt 2004-2007

EMOTIONELE BELASTING			niet problematisch		problematisch		acuut problematisch	
	2004	2007	2004	2007	2004	2007	2004	2007
	N	N	%	%	%	%	%	%
Vlaamse arbeidsmarkt	10987	8910	79,5	79,3	20,5	20,7	4,0	4,3
man	5349	4442	80,8	81,1	19,2	18,9	3,7	3,9
vrouw	4855	4312	78,2	77,4	21,8	22,6	4,3	4,6
- 30 jaar	2009	1687	80,9	80,7	19,1	19,3	4,1	3,9
30 - 39 jaar	3108	2403	80,3	80,0	19,7	20,0	3,7	4,0
40 - 49 jaar	3228	2830	78,2	78,0	21,8	22,0	4,6	4,7
50 - 54 jaar	1201	1133	78,6	79,2	21,4	20,8	3,5	4,1
55 + jaar	597	719	80,9	78,3	19,1	21,7	3,0	4,7
vast	9773	8171	79,7	79,4	20,3	20,6	4,0	4,3
tijdelijk	800	506	79,3	80,6	20,8	19,4	3,5	3,6
voltijds	8023	6396	79,3	79,3	20,7	20,7	4,1	4,2
deeltijds 60%+	1536	1406	78,6	79,9	21,4	20,1	3,9	4,1
deeltijds -60%	1021	853	83,1	80,8	16,9	19,2	2,8	4,3
ongeschoolde/geoefende arbeider	1512	1211	93,7	93,4	6,3	6,6	0,9	1,1
geschoolde arbeider - technicus	2144	1615	91,2	90,8	8,8	9,2	1,5	1,9
uitvoerend bediende	3035	2485	83,4	84,2	16,6	15,8	2,5	2,3
onderwijs- of zorgfunctie	1769	1511	59,9	59,0	40,1	41,0	9,3	10,0
middenkader - professional	1474	1321	69,3	72,5	30,7	27,5	6,2	6,1
kader of directie	565	459	64,2	64,3	35,8	35,7	6,5	7,4
< 10 wkn	1441	1109	84,7	85,6	15,3	14,4	3,5	2,8
10- 49 wkn	2655	2039	81,3	79,3	18,7	20,7	3,1	4,1
50-99 wkn	1432	1181	77,9	77,3	22,1	22,7	4,1	3,8
100 - 499 wkn	2480	2056	76,8	78,0	23,2	22,0	5,4	5,0
> 499 wkn	2508	2187	78,3	78,8	21,7	21,3	3,7	4,5
textiel confectie	258	174	93,8	92,5	6,2	7,5	1,2	1,1
metaal	1007	772	90,1	88,7	9,9	11,3	1,4	2,3
bouw	602	477	89,7	89,5	10,3	10,5	0,8	1,0
voeding	304	245	88,5	89,8	11,5	10,2	2,3	1,2
chemie	454	383	86,3	87,5	13,7	12,5	2,0	2,1
groot- en kleinhandel	883	672	83,9	84,1	16,1	15,9	1,9	1,6
horeca	231	186	87,4	90,3	12,6	9,7	1,7	2,2
zakelijke dienstverlening	612	565	83,8	85,5	16,2	14,5	2,3	3,0
transport	406	344	88,2	89,5	11,8	10,5	2,0	2,0
post - telecommunicatie	263	235	82,9	79,6	17,1	20,4	2,7	4,7
financiële sector	463	339	73,9	77,3	26,1	22,7	2,6	5,3
openbaar bestuur	1188	965	76,7	75,0	23,3	25,0	6,0	5,0
gezondheids- en welzijnszorg	1507	1308	58,9	60,3	41,1	39,7	11,1	11,0
onderwijs	1156	915	69,6	68,7	30,4	31,3	5,2	6,1
secundaire sector	3104	2343	89,7	89,4	10,3	10,6	1,5	1,7
tertiaire sector	2909	2310	83,1	85,0	16,9	15,0	2,3	2,7
quartaire sector	4033	3354	68,4	68,2	31,6	31,7	7,4	7,5

Bij werknemers in de financiële sector is het aandeel dat tot de acut problematische groep behoort significant gestegen.

Tabel 4-12 Emotionele belasting, Vlaamse arbeidsmarkt 2004-2007, verschillen binnen deelpopulaties

EMOTIONELE BELASTING	niet problematisch		problematisch		acut problematisch	
	2004	2007	2004	2007	2004	2007
	geslacht	s	s	s	s	ns
leeftijd	ns	ns	ns	ns	ns	ns
vast - tijdelijk	ns	ns	ns	ns	ns	ns
voltijds - deeltijds	s	ns	s	ns	ns	ns
soort job	s	s	s	s	s	s
ondernemingsgrootte	s	s	s	s	s	s
sectoren (14)	s	s	s	s	s	s
sectoren (3)	s	s	s	s	s	s

Wat de verschillen binnen deelpopulaties betreft stellen we vast dat er tussen 2004 en 2007 enkel wijzigingen optreden naar dienstomvang.

Binnen de deeltijdgroepen 'niet problematisch' en 'problematisch' was er in 2004 een significant verschil tussen voltijdse en deeltijdse werknemers; in 2007 is dat verschil niet meer significant.

8. Taakvariatie bij deelpopulaties, Vlaamse arbeidsmarkt 2004-2007

Tabel 4-13 Taakvariatie, Vlaamse arbeidsmarkt 2004-2007

TAAKVARIATIE			niet problematisch		problematisch		acuut problematisch	
	2004	2007	2004	2007	2004	2007	2004	2007
	N	N	%	%	%	%	%	%
Vlaamse arbeidsmarkt	10999	8919	76,2	76,5	23,8	23,5	11,5	10,5
man	5353	4443	79,6	79,1	20,4	20,9	9,2	8,7
vrouw	4861	4320	72,5	73,6	27,5	26,4	14,2	12,6
- 30 jaar	2100	1689	74,8	73,5	25,2	26,5	13,0	13,1
30 - 39 jaar	3115	2410	77,1	76,5	22,9	23,5	11,1	9,8
40 - 49 jaar	3227	2826	75,6	76,6	24,4	23,4	11,6	10,2
50 - 54 jaar	1204	1134	75,3	75,8	24,7	24,2	12,1	11,4
55 + jaar	598	722	81,8	83,1	18,2	16,9	7,5	7,9
vast	9783	8178	76,3	76,4	23,7	23,6	11,3	10,5
tijdelijk	802	507	74,9	76,7	25,1	23,3	14,5	12,0
voltijds	8032	6400	78,9	79,0	21,1	21,0	9,7	9,0
deeltijds 60%+	1537	1407	71,3	70,1	28,7	29,9	14,8	13,9
deeltijds -60%	1024	858	62,9	67,8	37,1	32,2	20,8	16,4
ongeschoolde/geoefende arbeider	1509	1209	50,9	52,2	49,1	47,8	29,3	28,5
geschoolde arbeider - technicus	2150	1617	75,6	74,3	24,4	25,7	10,9	10,1
uitvoerend bediende	3038	2491	69,9	70,5	30,1	29,5	14,5	12,5
onderwijs- of zorgfunctie	1776	1513	89,4	88,8	10,6	11,2	3,0	3,5
middenkader - professional	1471	1320	93,3	91,9	6,7	8,1	1,6	1,7
kader of directie	567	459	96,3	96,5	3,7	3,5	0,9	0,9
< 10 wkn	1446	1111	76,1	77,7	23,9	22,3	10,2	10,0
10- 49 wkn	2661	2045	77,8	78,5	22,2	21,5	11,4	9,3
50-99 wkn	1433	1183	75,2	76,2	24,8	23,8	11,6	10,7
100 - 499 wkn	2480	2058	76,0	75,9	24,0	24,1	11,7	11,2
> 499 wkn	2511	2188	75,9	75,0	24,1	25,0	11,9	11,1
textiel confectie	256	172	66,8	61,6	33,2	38,4	17,6	21,5
metaal	1007	772	72,8	73,8	27,2	26,2	14,3	12,0
bouw	602	478	83,2	84,3	16,8	15,7	5,8	5,9
voeding	306	245	68,3	65,7	31,7	34,3	14,7	18,0
chemie	454	385	77,8	80,0	22,2	20,0	10,4	8,8
groot- en kleinhandel	885	673	70,7	72,1	29,3	27,9	14,1	12,6
horeca	233	186	63,9	61,8	36,1	38,2	18,5	20,4
zakelijke dienstverlening	610	564	69,8	72,0	30,2	28,0	16,9	13,5
transport	406	346	70,7	66,8	29,3	33,2	15,3	15,6
post - telecommunicatie	264	237	62,1	68,4	37,9	31,6	21,6	16,0
financiële sector	463	338	78,6	80,8	21,4	19,2	8,9	6,2
openbaar bestuur	1188	964	75,0	77,7	25,0	22,3	11,6	10,1
gezondheids- en welzijnszorg	1506	1310	78,5	78,5	21,5	21,5	9,1	8,5
onderwijs	1161	917	94,1	94,7	5,9	5,3	2,0	1,7
secundaire sector	3105	2346	74,4	74,7	25,6	25,3	12,6	12,0
tertiaire sector	2912	2311	72,4	72,6	27,6	27,4	13,8	12,2
quartaire sector	5223	4037	81,1	81,7	18,9	18,3	8,3	7,7

In 2007 is het aandeel van de werknemers op de Vlaamse arbeidsmarkt dat tot de acut problematische groep behoort op het vlak van taakvariatie significant gedaald van 11,5% tot 10,5% .

Bij kleine deeltijders (-60%) is het aandeel dat tot de problematische groep behoort significant gedaald.

Voor de volgende deelpopulaties is het aandeel dat tot de acut problematische groep behoort in 2007 significant gedaald:

- vrouwen
- kleine deeltijders (-60%)
- uitvoerende bedienden
- werknemers tewerkgesteld in de ondernemingen met 10-49 werknemers
- ...

Tabel 4-14 Taakvariatie, Vlaamse arbeidsmarkt 2004-2007, verschillen binnen deelpopulaties

TAAKVARIATIE	niet problematisch		problematisch		acut problematisch	
	2004	2007	2004	2007	2004	2007
	geslacht	s	s	s	s	s
leeftijd	s	s	s	s	s	s
vast - tijdelijk	ns	ns	ns	ns	s	ns
voltijds - deeltijds	s	s	s	s	s	s
soort job	s	s	s	s	s	s
ondernemingsgrootte	ns	ns	ns	ns	ns	ns
sectoren (14)	s	s	s	s	s	s
sectoren (3)	s	s	s	s	s	s

Wat de verschillen binnen deelpopulaties betreft stellen we vast dat er tussen 2004 en 2007 enkel wijzigingen optreden naar contracttype.

Binnen de deelgroep 'acut problematisch' was er in 2004 een significant verschil tussen werknemers met een vast en werknemers met een tijdelijk contract; in 2007 is dat verschil niet meer significant.

9. Autonomie bij deelpopulaties, Vlaamse arbeidsmarkt 2004-2007

Tabel 4-15 Autonomie, Vlaamse arbeidsmarkt 2004-2007

AUTONOMIE			niet problematisch		problematisch		acuut problematisch	
	2004	2007	2004	2007	2004	2007	2004	2007
	N	N	%	%	%	%	%	%
Vlaamse arbeidsmarkt	10999	8906	79,2	79,8	20,8	20,2	7,3	7,5
man	5358	4448	79,2	79,0	20,8	21,0	7,2	8,1
vrouw	4856	4300	79,5	80,6	20,5	19,4	7,3	7,0
- 30 jaar	2101	1688	78,9	79,7	21,1	20,3	7,3	6,5
30 - 39 jaar	3110	2402	80,5	81,0	19,5	19,0	6,8	7,0
40 - 49 jaar	3229	2828	78,6	78,7	21,4	21,3	7,6	8,2
50 - 54 jaar	1205	1133	78,4	79,5	21,6	20,5	8,4	8,4
55 + jaar	599	715	80,6	80,3	19,4	19,7	5,3	7,7
vast	9783	8167	79,5	79,9	20,5	20,1	7,0	7,4
tijdelijk	803	508	77,7	76,6	22,3	23,4	9,6	7,9
voltijds	8036	6396	79,9	80,7	20,1	19,3	6,8	7,0
deeltijds 60%+	1534	1407	78,9	78,4	21,1	21,6	8,1	8,0
deeltijds -60%	1023	851	75,8	75,1	24,2	24,9	9,5	10,1
ongeschoolde/geoefende arbeider	1515	1215	55,9	61,2	44,1	38,8	20,7	18,4
geschoolde arbeider - technicus	2149	1616	71,1	71,4	28,9	28,6	10,2	11,2
uitvoerend bediende	3035	2482	82,4	81,3	17,6	18,7	5,2	6,0
onderwijs- of zorgfunctie	1771	1504	85,5	84,2	14,5	15,8	2,8	3,7
middenkader - professional	1475	1323	95,2	93,6	4,8	6,4	0,7	1,6
kader of directie	567	460	98,4	97,2	1,6	2,8	0,0	0,7
< 10 wkn	1446	1109	80,4	81,4	19,6	18,6	5,9	5,9
10- 49 wkn	2657	2034	80,8	82,5	19,2	17,5	7,2	6,0
50-99 wkn	1435	1178	78,4	79,4	21,6	20,6	5,7	8,0
100 - 499 wkn	2486	2060	78,8	77,9	21,2	22,1	7,7	7,8
> 499 wkn	2505	2194	78,4	77,8	21,6	22,2	8,3	9,3
textiel confectie	259	172	63,7	67,4	36,3	32,6	16,6	14,5
metaal	1007	770	72,4	73,6	27,6	26,4	11,8	11,2
bouw	604	481	72,8	76,9	27,2	23,1	7,3	7,1
voeding	306	245	66,3	68,2	33,7	31,8	14,7	16,3
chemie	453	384	82,6	83,1	17,4	16,9	5,3	7,3
groot- en kleinhandel	883	669	79,3	78,9	20,7	21,1	8,4	9,3
horeca	232	186	72,4	70,4	27,6	29,6	12,1	14,0
zakelijke dienstverlening	613	568	85,5	88,4	14,5	11,6	5,5	3,0
transport	406	346	70,9	72,0	29,1	28,0	10,6	12,7
post - telecommunicatie	262	235	68,3	72,3	31,7	27,7	15,6	11,9
financiële sector	463	338	88,1	85,8	11,9	14,2	1,7	3,6
openbaar bestuur	1190	966	86,3	84,0	13,7	16,0	2,9	3,9
gezondheids- en welzijnszorg	1505	1304	81,0	79,8	19,0	20,2	4,7	5,6
onderwijs	1159	911	90,3	91,4	9,7	8,6	1,4	1,3
secundaire sector	3110	2346	72,3	74,3	27,7	25,7	10,9	10,7
tertiaire sector	2911	2310	80,4	80,8	19,6	19,2	7,2	7,4
quartaire sector	4037	3347	84,2	83,0	15,8	17,0	4,1	5,0

Bij ongeschoolde/geoefende arbeiders is het aandeel dat tot de problematische groep behoort significant gedaald.

Bij werknemers uit de zakelijke dienstverlening is het aandeel dat tot de acut problematische groep behoort significant gedaald.

Bij middenkaders/professionals en bij werknemers tewerkgesteld in de ondernemingen met 50-99 werknemers, is het aandeel dat tot de acut problematische groep behoort in 2007 significant gestegen.

Tabel 4-16 Autonomie, Vlaamse arbeidsmarkt 2004-2007, verschillen binnen deelpopulaties

AUTONOMIE	niet problematisch		problematisch		acut problematisch	
	2004	2007	2004	2007	2004	2007
	geslacht	ns	ns	ns	ns	ns
leeftijd	ns	ns	ns	ns	ns	ns
vast - tijdelijk	ns	ns	ns	ns	s	ns
voltijds - deeltijds	s	s	s	s	s	s
soort job	s	s	s	s	s	s
ondernemingsgrootte	ns	s	ns	s	s	s
sectoren (14)	s	s	s	s	s	s
sectoren (3)	s	s	s	s	s	s

Wat de verschillen binnen deelpopulaties betreft stellen we vast dat er tussen 2004 en 2007 enkel wijzigingen optreden naar geslacht, contracttype en ondernemingsgrootte.

Binnen de deegroep 'acut problematisch' is er in 2007 een significant verschil tussen mannen en vrouwen. In 2004 was dat verschil niet significant.

Tussen vaste en tijdelijke werknemers was er in 2004 een significant verschil binnen de deegroep 'acut problematisch'. In 2007 is dat verschil niet meer significant.

Naar ondernemingsgrootte is er tussen de deelpopulaties in 2007 een significant verschil binnen de deegroepen 'niet problematisch' en 'problematisch'. In 2004 was dat verschil niet significant.

10. Ondersteuning leiding bij deelpopulaties, Vlaamse arbeidsmarkt 2004-2007

Tabel 4-17 Ondersteuning leiding, Vlaamse arbeidsmarkt 2004-2007

ONDERSTEUNING LEIDING			niet problematisch		problematisch		acuut problematisch	
	2004	2007	2004	2007	2004	2007	2004	2007
	N	N	%	%	%	%	%	%
Vlaamse arbeidsmarkt	10977	8911	83,9	84,0	16,1	16,0	6,1	6,2
man	5344	4432	82,3	82,2	17,7	17,8	6,9	7,3
vrouw	4849	4321	85,6	85,7	14,4	14,3	5,4	5,1
- 30 jaar	2104	1692	86,5	85,3	13,5	14,7	5,5	5,0
30 - 39 jaar	3103	2399	84,5	85,8	15,5	14,2	5,4	5,9
40 - 49 jaar	3227	2829	82,3	82,3	17,7	17,7	6,5	6,8
50 - 54 jaar	1196	1133	81,7	81,9	18,3	18,1	7,9	7,1
55 + jaar	592	719	83,1	83,7	16,9	16,3	7,3	6,7
vast	9761	8171	83,6	83,9	16,4	16,1	6,2	6,4
tijdelijk	803	509	88,7	88,6	11,3	11,4	4,2	3,5
voltijds	8018	6389	83,1	83,4	16,9	16,6	6,6	6,6
deeltijds 60%+	1533	1410	85,3	84,5	14,7	15,5	5,0	6,0
deeltijds -60%	1022	859	87,9	88,0	12,1	12,0	3,8	4,3
ongeschoolde/geoefende arbeider	1514	1220	81,8	80,7	18,2	19,3	6,7	8,2
geschoolde arbeider - technicus	2139	1613	82,0	81,2	18,0	18,8	6,9	7,4
uitvoerend bediende	3033	2487	83,5	84,9	16,5	15,1	6,3	5,4
onderwijs- of zorgfunctie	1776	1514	85,7	85,4	14,3	14,6	5,1	4,9
middenkader - professional	1475	1323	86,7	85,7	13,3	14,3	5,6	6,5
kader of directie	554	448	86,6	89,7	13,4	10,3	4,5	4,9
< 10 wkn	1441	1104	85,5	87,2	14,5	12,8	5,3	5,0
10- 49 wkn	2653	2038	83,5	83,4	16,5	16,6	5,9	6,9
50-99 wkn	1429	1183	83,9	84,8	16,1	15,2	6,4	7,3
100 - 499 wkn	2480	2058	83,0	82,1	17,0	17,9	7,2	6,1
> 499 wkn	2506	2192	84,5	84,5	15,5	15,5	5,3	6,1
textiel confectie	258	176	79,5	80,7	20,5	19,3	10,5	9,7
metaal	1007	768	81,5	76,4	18,5	23,6	6,8	9,0
bouw	599	479	85,1	86,4	14,9	13,6	5,5	4,4
voeding	304	244	81,9	80,3	18,1	19,7	8,9	7,0
chemie	453	383	84,3	86,4	15,7	13,6	5,5	5,2
groot- en kleinhandel	882	673	84,2	83,5	15,8	16,5	5,3	5,9
horeca	231	185	83,5	88,1	16,5	11,9	5,2	4,9
zakelijke dienstverlening	611	565	84,6	85,3	15,4	14,7	7,0	6,5
transport	405	343	78,0	82,2	22,0	17,8	7,7	7,0
post - telecommunicatie	262	236	83,2	84,7	16,8	15,3	7,3	5,5
financiële sector	462	337	86,6	90,2	13,4	9,8	4,8	3,9
openbaar bestuur	1186	965	83,6	81,5	16,4	18,5	5,6	7,0
gezondheids- en welzijnszorg	1507	1311	85,9	86,3	14,1	13,7	4,6	4,3
onderwijs	1154	911	85,7	85,5	14,3	14,5	5,8	5,4
secundaire sector	3101	2343	82,4	81,5	17,6	18,5	7,1	7,1
tertiaire sector	2903	2307	83,4	85,1	16,6	14,9	6,1	5,9
quartaire sector	4029	3353	85,0	84,6	15,0	15,4	5,3	5,6

Bij werknemers in de metaalsector is het aandeel dat tot de problematische groep behoort significant gestegen.

Tabel 4-18 Ondersteuning leiding, Vlaamse arbeidsmarkt 2004-2007, verschillen binnen deelpopulaties

ONDERSTEUNING LEIDING	niet problematisch		problematisch		acuut problematisch	
	2004	2007	2004	2007	2004	2007
	geslacht	s	s	s	s	s
leeftijd	s	s	s	s	s	ns
vast - tijdelijk	s	s	s	s	s	s
voltijds - deeltijds	s	s	s	s	s	s
soort job	s	s	s	s	ns	s
ondernemingsgrootte	ns	s	ns	s	s	ns
sectoren (14)	s	s	s	s	s	s
sectoren (3)	s	s	s	s	s	ns

Wat de verschillen binnen deelpopulaties betreft zijn er tussen 2004 en 2007 wijzigingen voor de kenmerken 'leeftijd', 'soort job', 'ondernemingsgrootte' en 'sectoren (3)'.

Voor leeftijd geldt dat er tussen de leeftijdsgroepen in 2007 geen significant verschil meer is binnen de deeltgroep 'acuut problematisch'.

Voor 'jobsoort' geldt dat er tussen de deelpopulaties in 2007 een significant verschil is binnen de deeltgroep 'acuut problematisch'; In 2004 was dat verschil niet significant.

Voor 'ondernemingsgrootte' geldt dat er tussen de deelpopulaties in 2007 een significant verschil is binnen de deeltgroepen 'niet problematisch' en 'problematisch'; In 2004 was dat verschil niet significant. Voor 'ondernemingsgrootte' geldt tevens dat het significant verschil uit 2004 binnen de deeltgroep 'acuut problematisch' in 2007 niet meer significant is.

Voor de drie sectorgroepen geldt dat er in 2007 geen significant verschil meer is binnen de deeltgroep 'acuut problematisch'.

11. Arbeidsomstandigheden bij deelpopulaties, Vlaamse arbeidsmarkt 2004-2007

Tabel 4-19 Arbeidsomstandigheden, Vlaamse arbeidsmarkt 2004-2007

BELASTENDE ARBEIDS- OMSTANDIGHEDEN	2004 N	2007 N	niet problematisch		problematisch		acuut problematisch	
			2004	2007	2004	2007	2004	2007
			%	%	%	%	%	%
Vlaamse arbeidsmarkt	10654	9497	87,9	86,3	12,1	13,7	4,5	5,3
man	5183	4765	84,9	82,7	15,1	17,3	5,8	7,2
vrouw	4699	4575	91,4	89,9	8,6	10,1	2,9	3,5
- 30 jaar	2052	1750	86,5	85,5	13,5	14,5	4,9	5,9
30 - 39 jaar	3032	2524	87,8	86,0	12,2	14,0	4,7	5,9
40 - 49 jaar	3115	3038	87,8	86,0	12,3	14,0	4,5	5,0
50 - 54 jaar	1151	1247	89,4	86,4	10,6	13,6	3,4	5,1
55 + jaar	560	800	92,9	89,6	7,1	10,4	2,7	4,8
vast	9790	8901	87,8	86,1	12,2	13,9	4,6	5,4
tijdelijk	800	550	89,4	88,7	10,6	11,3	3,9	4,7
voltijds	8035	6965	87,3	85,4	12,7	14,6	4,8	6,0
deeltijds 60%+	1546	1522	89,1	88,7	10,9	11,3	3,5	3,4
deeltijds -60%	1016	939	91,1	88,8	8,9	11,2	3,4	3,9
ongeschoolde/geoefende arbeider	1510	1330	72,0	69,0	28,0	31,0	12,7	12,6
geschoolde arbeider - technicus	2149	1792	74,0	69,6	26,0	30,4	9,7	12,6
uitvoerend bediende	3035	2664	95,5	94,7	4,5	5,3	1,2	1,7
onderwijs- of zorgfunctie	1773	1657	93,7	91,6	6,3	8,4	1,8	2,7
middenkader - professional	1484	1426	97,9	97,5	2,1	2,5	0,1	0,7
kader of directie	564	497	99,3	99,2	0,7	0,8	0,2	0,6
< 10 wkn	1441	1199	86,8	86,9	13,2	13,1	5,3	5,2
10- 49 wkn	2664	2222	88,0	87,0	12,0	13,0	4,4	5,0
50-99 wkn	1430	1288	88,0	85,5	12,0	14,5	4,3	6,4
100 - 499 wkn	2485	2225	89,3	86,5	10,7	13,5	4,1	4,9
> 499 wkn	2515	2398	87,4	85,6	12,6	14,4	4,5	5,3
textiel confectie	246	177	82,9	76,8	17,1	23,2	6,1	8,5
metaal	980	827	81,0	73,5	19,0	26,5	8,0	12,0
bouw	585	518	67,0	67,4	33,0	32,6	14,5	14,1
voeding	301	266	79,4	75,9	20,6	24,1	6,6	9,8
chemie	442	414	89,4	88,9	10,6	11,1	4,5	3,4
groot- en kleinhandel	857	712	89,6	89,5	10,4	10,5	4,1	4,4
horeca	221	195	86,0	79,0	14,0	21,0	4,5	5,6
zakelijke dienstverlening	594	593	93,1	91,7	6,9	8,3	1,7	2,9
transport	389	379	79,9	76,0	20,1	24,0	10,0	9,8
post - telecommunicatie	257	249	85,6	84,3	14,4	15,7	3,5	7,2
financiële sector	449	352	98,0	98,9	2,0	1,1	0,4	0,0
openbaar bestuur	1144	1029	94,2	94,1	5,8	5,9	1,4	1,9
gezondheids- en welzijnszorg	1469	1394	88,8	87,3	11,2	12,7	3,7	4,1
onderwijs	1109	971	98,9	97,5	1,1	2,5	0,3	0,8
secundaire sector	3023	2520	79,9	76	20,1	24	8,1	10,1
tertiaire sector	2814	2449	89,5	87,8	10,5	12,2	3,9	4,5
quartaire sector	3896	3570	92,9	91,9	7,1	8,1	2,1	2,7

In 2007 is het aandeel van de werknemers op de Vlaamse arbeidsmarkt dat tot de problematische groep behoort op het vlak van belastende arbeidsomstandigheden significant gestegen van 12,1% tot 13,7%. Het aandeel dat tot de acuut problematische groep behoort is significant gestegen van 4,5% tot 5,3%.

Voor de volgende deelpopulaties is het aandeel dat tot de **problematische groep** behoort in 2007 significant gestegen:

- mannen
- vrouwen
- 30+ers
- werknemers met een vast contract
- werknemers die voltijds werken
- geschoolde arbeiders/technici
- werknemers met een onderwijs- of zorgfunctie
- werknemers tewerkgesteld in ondernemingen met 100-499 werknemers
- werknemers tewerkgesteld in de metaalsector
- werknemers tewerkgesteld in de onderwijssector.

Voor de volgende deelpopulaties is het aandeel dat tot de **acuut problematische groep** behoort in 2007 significant gestegen:

- mannen
- 50-54 jarigen
- werknemers met een vast contract
- werknemers die voltijds werken
- geschoolde arbeiders/technici
- middenkaders/professionals
- werknemers tewerkgesteld in ondernemingen met 50-99 werknemers
- werknemers tewerkgesteld in de metaalsector.

Tabel 4-20 Arbeidsomstandigheden, Vlaamse arbeidsmarkt 2004-2007, verschillen binnen deelpopulaties

BELASTENDE ARBEIDSOMSTANDIGHEDEN	niet problematisch		problematisch		acuut problematisch	
	2004	2007	2004	2007	2004	2007
	geslacht	s	s	s	s	s
leeftijd	s	ns	s	ns	ns	ns
vast - tijdelijk	ns	ns	ns	ns	ns	ns
voltijds - deeltijds	s	s	s	s	s	s
soort job	s	s	s	s	s	s
ondernemingsgrootte	ns	ns	ns	ns	ns	ns
sectoren (14)	s	s	s	s	s	s
sectoren (3)	s	s	s	s	s	s

Wat de verschillen binnen deelpopulaties betreft stellen we vast dat er tussen 2004 en 2007 enkel wijzigingen optreden naar leeftijd: binnen de deelpopulaties 'niet problematisch' en 'problematisch' is er in 2007 geen significant verschil meer tussen de deelpopulaties.

12. Werkbaarheidsgraad bij deelpopulaties, Vlaamse arbeidsmarkt 2004-2007

In de onderstaande tabel geven we de werkbaarheidsgraad voor de verschillende deelpopulaties:

Tabel 4-21 Werkbaarheidsgraad naar deelpopulaties, Vlaamse arbeidsmarkt 2004-2007

WERKBAARHEIDSGRAAD			WERKBAARHEIDSGRAAD		
	2004	2007		2004	2007
	%	%		%	%
Vlaamse arbeidsmarkt	52,3	54,1			
Geslacht			Ondernemingsdimensie		
man	53,2	55,6	< 10 wkn	53,8	56,6
vrouw	51,4	52,6	10- 49 wkn	51,9	52,5
			50-99 wkn	50,8	52,3
Leeftijd			100 - 499 wkn	52,7	54,1
- 30 jaar	55,1	55,9	> 499 wkn	52,7	55,7
30 - 39 jaar	52,7	55,6			
40 - 49 jaar	50,9	52,4	Sector		
50 - 54 jaar	47,1	52,2	textiel confectie	43,0	44,7
55 + jaar	58,5	54,6	metaal	52,0	50,9
			bouw	51,1	57,9
Contracttype			voeding	47,6	45,0
vast	52,3	54,0	chemie	53,8	57,8
tijdelijk	52,7	57,5	groot- en kleinhandel	45,6	50,9
			horeca	43,4	45,1
Dienstomvang			zakelijke dienstverlening	44,6	49,8
voltijds	53,3	54,7	transport	48,9	43,2
deeltijds 60%+	50,8	52,4	post - telecommunicatie	46,7	44,5
deeltijds -60%	48,7	53,3	financiële sector	51,4	60,7
			openbaar bestuur	59,1	60,3
Beroepsgroep			gezondheids- en welzijnszorg	56,1	58,6
ongeschoolde/geoefende arbeider	33,3	35,5	onderwijs	57,2	59,7
geschoolde arbeider - technicus	55,0	55,5			
uitvoerend bediende	53,7	56,9	secundaire sector	50,6	52,0
onderwijs- of zorgfunctie	59,6	60,1	tertiaire sector	47,8	51,2
middenkader - professional	55,8	56,5	quartaire sector	57,2	59,2
kader of directie	55,6	56,4			

Leeswijzer: gele inkleuring wijst op significante (Pearson) χ^2 ($p \leq 0,05$) en dus een statistisch betekenisvol verschil tussen 2004 en 2007.

Voor de volledige populatie van de Vlaamse werknemers is de werkbaarheidsgraad (significat) gestegen van 52,3% tot 54,1%.

Voor de volgende deelpopulaties is het verschil (waarbij het telkens om een stijging van de werkbaarheidsgraad gaat) tussen 2004 en 2007 statistisch significant:

- mannen
- 30-39 jarigen en 50-54 jarigen
- werknemers met een vast contract
- uitvoerende bedienden
- werknemers tewerkgesteld in een onderneming met meer dan 499 werknemers
- bouwsector, groot- en kleinhandel, financieële sector.

Tabel 4-22 Werkbaarheidsgraad, Vlaamse arbeidsmarkt 2004-2007, verschillen binnen deelpopulaties

WERKBAARHEIDSGRAAD		
	2004	2007
geslacht	ns	s
leeftijd	s	ns
vast - tijdelijk	ns	ns
voltijds - deeltijds	s	ns
soort job	s	s
ondernemingsgrootte	ns	ns
sectoren (14)	s	s
sectoren (3)	s	s

Wat de verschillen binnen deelpopulaties betreft treden er wijzigingen op naar geslacht, leeftijd en arbeidstijd. Naar leeftijd en arbeidstijd is er in tegenstelling tot 2004 geen significant verschil meer tussen de deelpopulaties. Tussen mannen en vrouwen was er in 2004 geen significant verschil terwijl dat in 2007 wel het geval is.

Hoofdstuk 5: Samenvatting

Begin 2003 heeft de SERV zich geëngageerd om een substantiële bijdrage te leveren aan de uitbouw van een Vlaamse werkbaarheidsmonitor, een meetsysteem voor de opvolging van de in het Pact van Vilvoorde gemaakte beleidsafspraken over de verbetering van de kwaliteit van de arbeid.

Daartoe werd de opdracht gegeven aan STV-Innovatie & Arbeid om een wetenschappelijk onderbouwde indicatorenset te ontwikkelen en deze te meten bij een representatief staal van werknemers op de Vlaamse arbeidsmarkt. De SERV legt met de publicatie van dit informatie-dossier de resultaten van de meting 2007 op tafel en vergelijkt deze met de resultaten van de nulmeting (2004).

In samenspraak met academici en experts van de sociale partners en de Vlaamse overheid werden voor de WBM vier facetten van de kwaliteit van de arbeid als relevant weerhouden: psychische vermoeidheid ('werkstress'), welbevinden in het werk ('werkbetrokkenheid en motivatie'), leermogelijkheden ('kansen op competentie-ontwikkeling') en werk-privé-balans ('combinatie van arbeid, gezin en sociaal leven'). Voor deze vier werkbaarheidsaspecten werden gevalideerde meetschalen geselecteerd en grenswaarden bepaald in functie van wetenschappelijk correcte én beleidsmatig hanteerbare indicatoren.

In het voorjaar 2007 organiseerde de SERV / STV-Innovatie & Arbeid voor de tweede keer een grootschalige enquête bij 20.000 loontrekkenden in Vlaanderen. Met 10.646 bruikbare antwoorden ligt de respons op 53,3%, wat bijzonder hoog is voor een schriftelijke enquête. Zoals bij de eerste meting in 2004 zijn de data representatief naar geslacht, leeftijd en sector.

In vergelijking met 2004 is de werkbaarheidsgraad in 2007 gestegen van 52,3% naar 54,1%. Van alle loontrekkenden in Vlaanderen heeft 54,1% in 2007 werkbaar werk. Deze werknemers zijn niet psychisch vermoeid door hun werk, ze hebben een job die hen motiveert en voldoende leermogelijkheden biedt en hun werk-privé balans is in evenwicht.

Omgekeerd betekent dit dat 45,9% van alle loontrekkenden in Vlaanderen wél met één of meerdere werkbaarheidsproblemen geconfronteerd wordt. Een meerderheid ervan (23,9%) heeft een probleem met één aspect van werkbaar werk, 14% met twee aspecten en 7,9% met drie of alle vier de aspecten van werkbaarheid. Dit is telkens een lichte vermindering tegenover 2004.

De indicatoren voor de Vlaamse arbeidsmarkt leren ons dat de verbetering op het vlak van werkbaar werk vooral te danken is aan het feit dat meer werknemers (+ 2,7 procentpunt) een job hebben die voldoende leermogelijkheden biedt en dat ook voor meer werknemers (+ 1 procentpunt) de werk-privé-balans in evenwicht is. Op het vlak van psychische vermoeidheid en welbevinden in het werk is in de situatie 2007 nagenoeg dezelfde gebleven als in 2004.

De WBM-meting brengt niet alleen de verschillen in de werkbaarheidsproblemen op de Vlaamse arbeidsmarkt in kaart, maar kijkt ook naar een aantal sleutelfactoren op de werkplek om de werkbaarheid van de jobs te verbeteren. Voor de meeste van deze factoren (werkdruk, emotionele belasting, taakvariatie en relatie leiding) is de situatie in 2007 weinig gewijzigd ten opzichte van 2004. Enkel voor de factoren fysieke arbeidsomstandigheden en taakvariatie kunnen we spreken van een significant verschil tussen de beide metingen. In 2007 bevinden zich relatief minder werknemers in een acuut problematische situatie op het vlak van taakvariatie. Het aandeel werknemers met fysiek belastende arbeidsomstandigheden is dan weer toegenomen in de periode 2007-2004.

De steekproefgrootte laat ons toe om ook werkbaarheidsgegevens te presenteren voor diverse deelgroepen van de arbeidsmarkt (geslacht, sector, jobsoort, ondernemingsgrootte,...). Het is onmogelijk alle bevindingen op dit vlak samen te vatten. Een aantal statistisch significante verschuivingen ten opzichte van 2004 zijn bijvoorbeeld: de sterke toename van het aandeel werknemers met motivatieproblemen in de sector post- en telecommunicatie (van 21,3% naar 29,3%), de verbeterde situatie in de bouwsector waar in 2007 een lager percentage van de werknemers psychisch vermoeid is (van 31,4% naar 24,1%), het groter percentage jongere werknemers (-30j) dat een job heeft met voldoende leermogelijkheden (van 80% naar 83,6%), een groter percentage dat met problematische (fysieke) arbeidsomstandigheden geconfronteerd wordt in de metaalsector (van 19% naar 26,5%), de stijging van de werkbaarheidsgraad in grote (>499 wkn) ondernemingen (van 52,7% naar 55,7%).

Op basis van de huidige analyses kan nog geen eenduidige verklaring gegeven worden voor deze verschuivingen. Dit zal het voorwerp uitmaken van verder onderzoek.

Summary

At the beginning of 2003 the SERV committed itself to develop a Flemish workability monitor on the quality of work, a measurement system to follow up the policy agreements made in the Vilvoorde Pact on improving the quality of work.

For this purpose, the STV-Innovation & Work was commissioned to develop a scientifically based set of indicators and measure these in a representative sample of employees on the Flemish labour market. With the publication of this report, the SERV is presenting the results of the 2007 measurement and comparing them with the results of the zero measurement (2004).

In dialogue with academics and experts of the social partners and the Flemish government, four aspects of the quality of the work were selected as being relevant for the workability monitor: stress at work, well-being at work, learning opportunities and the work-life balance.

In the spring of 2007, the SERV/STV-Innovation & Work organized a second survey of 20.000 salaried employees in Flanders. With 10.646 useable answers, the response rate is 53.3%, which is high for a written survey. As for the first measurement in 2004, the data are representative for gender, age and sector.

In comparison with 2004 the degree of workability has increased from 52.3% to 54.1% in 2007. 54.1% of all salaried employees in Flanders have workable work in 2007. These employees are not psychologically exhausted by their work, they have a job which motivates them and provides sufficient learning opportunities, and their work and private life are in balance. Conversely this means that 45.9% of all salaried employees in Flanders are confronted by one or more problems related to the quality of their work. The majority (23.9%) have a problem with one aspect of the quality of their work, 14% with two aspects, and 7.9% with three or all four of the aspects of the quality of their work. In every case this is a slight reduction compared to 2004.

The indicators for the Flemish labour market show that the improvement with regard to workable work is due mainly to the fact that more employees (+2.7% percentage points) have a job which provides adequate learning opportunities, and that work and private life are in balance for more employees (+1 percentage point). With regard to stress at work and well-being at work, the situation in 2007 has remained almost the same as in 2004.

The workability measurement not only reveals the differences between the workability problems on the Flemish labour market, but also looks at a number of key factors in the workplace

to improve the workability of the jobs. For most of these factors (workload, emotional load, skill variety and social support from supervisor), the situation has changed little in 2007 compared to 2004. It is only for the factors related to physical working conditions and the skill variety that there is a significant difference between the two measurements. In 2007 relatively fewer employees are in acute problem situations with regard to skill variety. On the other hand, there has been an increase in the share of employees with physically demanding working conditions in the period 2004-2007.

The sample size also enables us to present data on the quality of work for various individual groups on the labour market (gender, sector, occupation, size of company, etc.). It is impossible to summarise all the findings in this summary. A number of statistically significant changes in comparison with 2004 are: the strong increase in the share of employees with motivation problems in the post and telecommunications sector (from 21.3% to 29.3%), the improved situation in the building sector where a lower percentage of employees suffer from stress at work in 2007 (from 31.4% to 24.1%), the higher percentage of younger employees (under 30s) having a job with learning opportunities (from 80% to 83.6%), a higher percentage that is confronted with problematical (physical) working conditions in the metallurgy sector (from 19% to 26.5%), the increase of the degree of workability in large companies (more than 499 employees) (from 52.7% to 55.7%).

On the basis of the present analyses it is not yet possible to give an unambiguous explanation for these changes. This will be the subject of further investigation.

Referentielijst

Bourdeaud'hui, R., Vanderhaeghe, S. & Janssens, F. (2004) Nulmeting Vlaamse werkbaarheidsmonitor. Indicatoren voor de kwaliteit van de arbeid op de Vlaamse arbeidsmarkt 2004, SERV / STV-Innovatie & Arbeid, Brussel

Bourdeaud'hui, R. & Vanderhaeghe, S. (2005) *Wat maakt werk werkbaar? Onderzoek naar determinanten van werkbaar werk op basis van de nulmeting Vlaamse Werkbaarheidsmonitor 2004*, SERV / STV-Innovatie & Arbeid, Brussel

Bourdeaud'hui, R. & Vanderhaeghe, S. (2007), Methodologische nota, beschrijving en vergelijking van de methodologie van de werkbaarheidsmonitor loontrekkende 2004 en de werkbaarheidsmonitor loontrekkenden 2007, 2007, SERV/STV-Innovatie & Arbeid, Brussel

Dillman, D. (2000), *Mail and Internet Surveys, The Tailored Design Method*, Wiley: New York

Geurts, S. (2001), *SWING: 'Survey Werk-thuis Interactie Nijmegen'*, K.U:Nijmegen

Lebbink, M., Prins, J., Dijkstra, L., Fortuin, R. & Broersen, J. (2002), *Monitor Arboconvenanten. Vragenlijstmodules en toelichting voor branches, technische specificaties voor onderzoeksbureaus*, Ministerie SZW:Den Haag

Merllié, D. & Paoli, P. (2001), *Third European survey on working conditions*, European Foundation for the Improvement of Living and Working Conditions: Dublin.

Bourdeaud'hui, R. & Vanderhaeghe, S. (2007) Methodologische nota, Vlaamse werkbaarheidsmonitor, Beschrijving en vergelijking van de methodologie van de werkbaarheidsmonitor loontrekkende 2004, de werkbaarheidsmonitor loontrekkenden 2007 en de werkbaarheidsmonitor zelfstandigen 2007, SERV / STV-Innovatie & Arbeid, Brussel

Smulders, P. & van den Bossche, S. (2004), *De nationale Enquête Arbeidsomstandigheden 2003. Methodologie en globale resultaten*, TNO Arbeid:Hoofddorp

Van Ruysseveldt, J., De Witte, H. & Janssens, F. (2002), *Welzijn in het werk op de weegschaal, Onderzoek naar mogelijke invullingen van het concept 'werkbaarheidsgraad' en de haalbaarheid van een monitoringssysteem voor Vlaanderen*, HIVA:Leuven.

Van Veldhoven, M., Meijman, T., Broersen J. & Fortuin, R. (1997), Handleiding VBBA. Onderzoek naar de beleving van psychosociale arbeidsbelasting en werkstress met behulp van de vragenlijst beleving en beoordeling van de arbeid, SKB:Amsterdam

VESOC (2005), Pacht van Vilvoorde 2001-2010, geactualiseerde versie na mid-term review 2005, Brussel

Lijst met tabellen

Tabel 1-1	Overzicht werkbaarheidsindicatoren Vlaamse werkbaarheidsmonitor	12
Tabel 1-2	Overzicht risico-indicatoren Vlaamse werkbaarheidsmonitor.....	12
Tabel 1-3	Overzicht methode bepaling grenswaarden Vlaamse werkbaarheidsmonitor	16
Tabel 1-4	Overzicht van de WBM-meetschalen en de gehanteerde grenswaarden.....	17
Tabel 3-1	Werkbaarheidsindicatoren voor de Vlaamse arbeidsmarkt 2004 – 2007	25
Tabel 3-2	Frequentieverdeling werknemers naar aantal, type en combinatie van gesignaleerde werkbaarheidsknelpunten (Vlaamse arbeidsmarkt 2004 – 2007).....	28
Tabel 3-3	Risico-indicatoren voor de Vlaamse arbeidsmarkt 2004–2007	29
Tabel 4-1	Psychische vermoeidheid, Vlaamse arbeidsmarkt 2004-2007.....	36
Tabel 4-2	Psychische vermoeidheid, Vlaamse arbeidsmarkt 2004-2007, verschillen binnen deelpopulaties.....	37
Tabel 4-3	Welbevinden in het werk, Vlaamse arbeidsmarkt 2004-2007	38
Tabel 4-4	Welbevinden in het werk, Vlaamse arbeidsmarkt 2004-2007, verschillen binnen deelpopulaties.....	39
Tabel 4-5	Leermogelijkheden, Vlaamse arbeidsmarkt 2004-2007	40
Tabel 4-6	Leermogelijkheden, Vlaamse arbeidsmarkt 2004-2007, verschillen binnen deelpopulaties	42
Tabel 4-7	Werk-privé-balans, Vlaamse arbeidsmarkt 2004-2007	43
Tabel 4-8	Werk-privé-balans, Vlaamse arbeidsmarkt 2004-2007, verschillen binnen deelpopulaties	44
Tabel 4-9	Werkdruk, Vlaamse arbeidsmarkt 2004-2007.....	45
Tabel 4-10	Werkdruk, Vlaamse arbeidsmarkt 2004-2007, verschillen binnen deelpopulaties	46
Tabel 4-11	Emotionele belasting, Vlaamse arbeidsmarkt 2004-2007	47
Tabel 4-12	Emotionele belasting, Vlaamse arbeidsmarkt 2004-2007, verschillen binnen deelpopulaties	48
Tabel 4-13	Taakvariatie, Vlaamse arbeidsmarkt 2004-2007	49
Tabel 4-14	Taakvariatie, Vlaamse arbeidsmarkt 2004-2007, verschillen binnen deelpopulaties	50
Tabel 4-15	Autonomie, Vlaamse arbeidsmarkt 2004-2007.....	51
Tabel 4-16	Autonomie, Vlaamse arbeidsmarkt 2004-2007, verschillen binnen deelpopulaties	52
Tabel 4-17	Ondersteuning leiding, Vlaamse arbeidsmarkt 2004-2007	53
Tabel 4-18	Ondersteuning leiding, Vlaamse arbeidsmarkt 2004-2007, verschillen binnen deelpopulaties	54

Tabel 4-19	Arbeidsomstandigheden, Vlaamse arbeidsmarkt 2004-2007	55
Tabel 4-20	Arbeidsomstandigheden, Vlaamse arbeidsmarkt 2004-2007, verschillen binnen deelpopulaties	57
Tabel 4-21	Werkbaarheidsgraad naar deelpopulaties, Vlaamse arbeidsmarkt 2004-2007 ..	58
Tabel 4-22	Werkbaarheidsgraad, Vlaamse arbeidsmarkt 2004-2007, verschillen binnen deelpopulaties	59

Lijst met figuren

Figuur 1-1	Kengetallen psychische vermoeidheid naar sector.....	15
Figuur 3-1	Werkbaarheidsindicatoren voor de Vlaamse arbeidsmarkt 2004 – 2007	26
Figuur 3-2	Aandeel werknemers op de Vlaamse arbeidsmarkt 2004 – 2007 zonder en met (meerdere) werkbaarheidsknelpunten	27
Figuur 3-3	Risico-indicatoren voor de Vlaamse arbeidsmarkt 2004–2007	30
Figuur 4-1	Leeswijzer tabellen WMB-indicatoren naar deelpopulaties Vlaamse arbeidsmarkt, verschillen 2004-2007	34
Figuur 4-2	Leeswijzer tabellen WMB-indicatoren Vlaamse arbeidsmarkt 2004-2007, verschillen binnen deelpopulaties	35